

Komet **beskriver**
Försök för teknologisk innovation

Komet beskriver 2019:09. Försök för teknologisk innovation
Citera gärna ur Komets publikationer, men ange alltid källa
Rapporten är publicerad på www.kometinfo.se
Stockholm, december 2019

© Kommittén för teknologisk innovation och etik

Grafisk Design: Springtime-Intellecta
Produktion: Komets sekretariat. Projektledare: Stefan Hultquist
ISBN 978-91-985812-2-5

Förord

Sverige och världen står inför stora samhällsutmaningar. Den snabba teknikutvecklingen för med sig innovation inom många sektorer som på resurseffektiva sätt kan bidra till att lösa dessa utmaningar. Samtidigt ökar kraven på en proaktiv policyutveckling eftersom hinder och oklarheter riskerar att hämma utvecklingen.

Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet) har i uppdrag av regeringen att främja policyutveckling som bidrar till att skapa goda förutsättningar för stärkt konkurrenskraft och ett inkluderande, tryggt, säkert och effektivt nyttjande av nya lösningar och tjänster i samhället. Detta uppdrag ska genomföras med en tvärssektoriell ansats.

Försök och tester med nya lösningar och ny teknik är ett sätt att snabba på omställning till ett hållbart samhälle och en nödvändighet för att mer kraftfullt ta sig an målen i Agenda 2030. Offentlig sektor har en central roll i detta både som plats och möjliggörare för försök och som aktiv part i utvecklingen.

Försök i verklig miljö är grunden för ett snabbare lärande kring, och införande av, nya lösningar och regelverk. Hela Sverige behöver ha möjlighet att vara delaktig i försök, stora såväl som små aktörer, offentliga och enskilda. Därför behöver det bli lättare att starta och vara med i försök.

Vi behöver alla bli modigare och bejaka nya och mer stegvisa arbetsätt samt nya lösningar. Framförallt inom offentlig sektor, men även inom akademi, civilsamhälle och näringsliv. I en snabbt föränderlig omvärld är lite mer kunskap nu viktigare än mycket mer kunskap senare.

Komet vill rikta ett varmt tack till de som bidragit till arbetet som presenteras i denna rapport: Innovations- och forskningsråden vid Sveriges ambassader, Sveriges Kommuner och Regioner, Tillväxtverket, RISE och Vinnova, och framför allt alla som tagit sig tid att besvara enkäten.

Stockholm i december månad 2019

Jon Simonsson ordförande i Kommittén för teknologisk innovation och etik
Stefan Hultquist utredningssekreterare och projektledare för denna rapport
Helena Forsaeus utredningssekreterare

Sammanfattning

Att arbeta med försök är en utvecklingsmetod från mänsklighetens vagg. Det är naturligt att prova i liten skala för att sedan bygga ut, komplettera och satsa stort.

Den här rapporten lyfter försök som utvecklingsmetod. Den består av tre huvudsakliga delar: en *internationell utblick*, en beskrivning av *försöksverksamheter i Sverige* samt insamlade *behov av att möjliggöra försök* i riket, redovisning av en genomförd enkät från hösten 2019.

I rapporten används termen *regulatorisk sandlåda* för det internationellt använda uttrycket *regulatory sandbox*. Komet förordar att *regulatoriskt växthus* används som svenskt samlingsbegrepp för försöksverksamhet med koppling till regelverk.

Rapporten i tre punkter

1. Sverige har en lång tradition av att arbeta med försök för att utveckla samhälle och offentlig förvaltning.

2. Många länder tar stora steg för att via försök och regelutveckling påskynda innovation och förnyelse. Att ingjuta mod i offentlig förvaltning och skapa nya arbetssätt är del av detta.

3. Det finns ett stort behov i Sverige på kommunal, regional och nationell nivå att arbeta med försök som metod. Vid sådana försök kan det finnas behov av dispens från vissa nationella regelkrav.

Den inledande delen av denna rapport är en internationell utblick. Länderna som tas upp är valda för att de är intressanta ur svenskt perspektiv.

Många länder tar stora steg för att via försök och regelutveckling påskynda innovation. Att ingjuta mod i offentlig förvaltning och skapa nya arbetssätt är del av detta.

Brittiska Nesta har utvecklat en modell som illustrerar olika motiv för försök. Modellen ger en helhetsbild av behov för försök som täcker in tankar och förslag från Komet såväl som andra svenska initiativ som Fossilfritt Sverige, Tillitsdelegationen och Kommunutredningen.

I Tyskland förespråkas regulatoriska sandlådor för att påskynda innovation och förnyelse av regelverk, men också för att attrahera talanger och idéer till landet. Tyska regeringen har skapat en strategi och en handbok för regulatoriska försök samt ett nätverk för informationsutbyte.

I Frankrike pågår arbete med regelförenklingar för att främja innovation och entreprenörskap. För att öka takten finns nu bland annat en princip som slår fast "rätten att göra fel". Den innebär att ett företag eller en privatperson inte ska bötfällas om regelöverträdelse begåtts av misstag.

I Finland har både regering och offentlig sektor fört fram att försök som arbetsmetod kan och bör användas i större utsträckning. En handbok i att bereda försökslagar har skapats.

I USA och Kanada används tester och experiment för att främja utveckling och innovation. I USA arbetar framför allt departementen för energi, näring och försvar med försök. Kanada driver försök runt fintech, försvar och offentlig sektor. Den kanadensiska regeringen styr myndigheter och följer upp chefer tydligt kring detta.

I tre asiatiska länder, Singapore, Sydkorea och Japan, pågår försöksverksamheter. Singapore har regulatoriska sandlådor inom finans, energi och hälsa. Sydkorea har lagar för regulatoriska sandlådor och specialzoner som möjliggör försök med ny teknik. Japan driver konceptet *Society 5.0*, som kan ses som en utvecklad version av *Industry 4.0*, där människan och samhället sätts i centrum.

Europeiska Kommissionen etablerar en *Innovation Principle* för att snabbare uppnå EU:s miljömässiga, sociala och ekonomiska mål. Konkreta exempel på verktyg för detta är regulatoriska sandlådor, tidsbegränsade regler (eng. sunset clauses) och regelverk som fokuserar på resultat.

OECD lyfter behovet av att ingjuta mod i offentlig förvaltning, såväl hos ledare som tjänstemän, samt att test och experiment bör användas mer för att påskynda utveckling.

Den andra delen av denna rapport beskriver arbete med försöksverksamhet i Sverige.

Frikommunförsöket på 1980- och 90-talen var en försöksverksamhet för ökad kommunal självstyrelse och utveckling. Som del av försöksverksamheten tog regeringen emot cirka 300 ansökningar om dispens från viss statlig reglering, och tillgodosåg mer än två tredjedelar. I ett fyrtiotal fall kunde projekten genomföras utan dispens från statliga regler.

Frikommunutredningen lyfte i sin utvärdering av Frikommunförsöket att "frikommuner representerar en ny reformstrategi med sin nerifrån och upp-modell", samt att det "spelat en inte oväsentlig roll för utveckling och förnyelse".

Kommunutredningen (Fi 2017:02) vill skapa strukturförändring eller verksamhetsutveckling i kommuner genom försöksverksamhet. Tillitsdelegationen (Fi 2017:03) har föreslagit ett nytt frikommunförsök för att testa nya lösningar för styrningen av offentlig sektor. Flera inspel till den forskningspolitiska propositionen för år 2020 lyfter behovet av försök och testmiljöer.

Den tredje delen av denna rapport redovisar insamlade behov av att möjliggöra fler försök.

Från Komets enkät om försök under hösten 2019 ger svaren ett tydligt stöd för försöksverksamhet som arbetsmetod. Det genomförs en rad försök i landet, men det finns regulatoriska hinder på flera områden. Det är inte *ett* hinder eller *en* oklarhet per område utan snarare gränsöverskridande lösningar och korskopplingen av olika teknikområden som försvårar eller hindrar önskade försök.

Det är inte alltid regler som är snåriga, utan strukturen för organisation och ansvar. Ofta är det oförutsägbart hur ansökningsprocesserna för att testa nya lösningar ser ut. Inom nya tekniska områden kan även kompetens och förståelse hos handläggande myndighet saknas. Det kan även vara oklart vilken myndighet som är ansvarig för frågan. Därtill saknas ofta resurser hos myndigheter att hantera nya typer av frågor.

Komet tar fram förslag kring försöksverksamhet

Sammantaget framstår behovet av att förbättra förutsättningarna för försöksverksamhet som tydligt. Framförallt när det gäller försök som arbetssätt för att utveckla regelverk.

Komet har beslutat att ta fram förslag som ska leda till förbättrade förutsättningar för försöksverksamhet på kommunal, regional och nationell nivå. Förutsättningarna behöver förbättras där det bedöms finnas hindrande eller oklara regelverk.

Komet ser därtill behov av att på bredare front skapa bättre förutsättningar för att genomföra försöksverksamhet inom eller tillsammans med offentlig sektor.

Innehållsförteckning

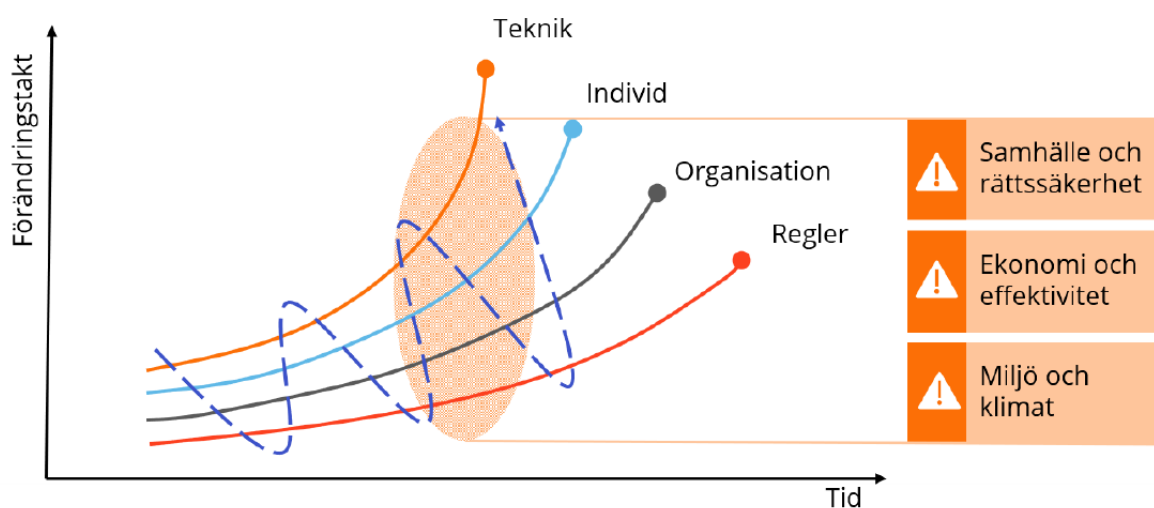
1. Introduktion	7
1.1 Förändringshastigheten kräver utvecklade arbetssätt	7
1.2 Försök som arbetsmetod skapar nytta i flera dimensioner	9
1.3 Framtagande av rapport.....	10
2. Internationella initiativ	12
2.1 Storbritannien tar fram flexibla regelverk med fokus på resultat	12
2.2 Tyskland satsar på försök i bred politisk överenskommelse	14
2.3 Frankrike har lagstiftning som medger rätt att göra fel	15
2.4 Finland har handbok för beredning av försökslagar	18
2.5 USA använder sandlådor på både nationell och delstatsnivå.....	19
2.6 Kanada lägger del av all programfinansiering på experiment	21
2.7 Singapore har sandlådor inom flera områden	23
2.8 Sydkorea har regleringsfria specialzoner för ny teknik	24
2.9 Japan arbetar med försök för att uppnå Society 5.0.....	26
2.10 EU arbetar med "Innovation Principle" som inkluderar sandlådor	27
2.11 OECD lyfter behovet av mer mod och försök i offentlig sektor	27
2.12 Forskare lyfter försök som metod att utveckla policy.....	28
3. Försöksverksamhet i Sverige.....	30
3.1 Försök som arbetsmetod	30
3.2 Frikommunförsöket var en ny reformstrategi, nerifrån och upp	30
3.3 Tillitsdelegationen föreslår regeringsnära utvecklingsmiljö	32
3.4 Kommunutredningen ser behov av försök	33
3.5 Inspel till forskningspolitiska proposition om försök	34
4. Insamlade behov av försöksverksamhet i Sverige	35
4.1 Det finns behov av att genomföra försök	36
4.2 Exempel på genomförda försök	37
4.3 Det finns hinder eller oklarheter i regelverk, strukturer och ansvar	39
4.4 Ansökningar om att få genomföra försök förekommer.....	40
4.5 Möjliga avgränsningar för dispenser	42
4.6 Möjlighet att kunna ge och få dispens från regler vore positiv.....	43
5. Slutsatser och vägen framåt	44
5.1 Tydlig behovsbild för försök.....	44
5.2 Komets fortsatta arbete	44

1. Introduktion

1.1 Förändringshastigheten kräver utvecklade arbetsätt

Världen står inför en teknisk revolution. Gränserna mellan den fysiska, digitala och biologiska världen flyter ihop. Teknik från olika områden kombineras och får nya kraftfulla användningsområden. Det här har lett till framsteg inom områden som robotik, artificiell intelligens, bioteknik och självkörande fordon.

Den stora utmaningen med nuvarande teknikutveckling är att andra områden inte förändras i samma snabba takt. Regelverk, offentlig förvaltning, organisationer och människor hinner inte med i det höga tempot. Detta är en växande risk för samhället.

Figur 1 Förändringshastighet och risker

Exempel på riskområden är demokratiska rättigheter, individens rätt till privatliv samt den rättsordning som skyddar individen mot övergrepp från andra människor eller samhället. De som skapar regelverk, och de som tolkar och tillämpar regler, exempelvis genom att ge verksamhetstillstånd, behöver förstå och följa den tekniska utvecklingen. Likaså behöver de som utvecklar teknik förstå relevanta regelverk. Samverkan, kunskapsutbyte och ömsesidig förståelse krävs för effektivt arbete på båda sidor.

Kvalitativ utveckling av regelverk i demokratisk ordning tar tid men är en förutsättning för rättssäkerheten och ändamålsenliga regler. Lång ledtid i kombination med accelererande teknisk utveckling medför dock risk för att genomförda regelförändringar snabbt blir inaktuella när omvärlden ständigt förändras. För innovatören finns även risken att investerare väljer att vara verksam i andra länder, om det svenska regelsystemet inte är relevant.

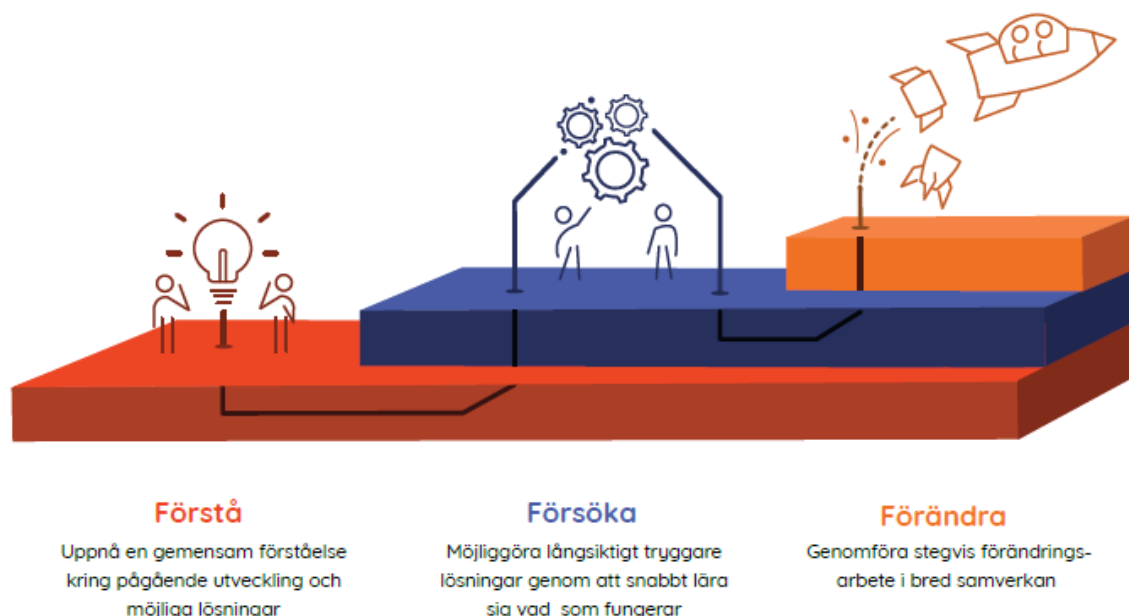

För att skapa goda förutsättningar för innovation och konkurrenskraft, samtidigt som utveckling och spridning av ny teknik sker tryggt och säkert, behöver teknisk utveckling ske i samspel med policyutvecklingen. Regelverk, riktlinjer och standarder behöver utvecklas mer löpande för att möjliggöra användning av ny teknik och affärsmodeller, samtidigt som de styr utvecklingen mot långsiktig samhällsnytta.

Skapa en samverkande och innovativ förvaltning

När utvecklingen går fort och när framtiden är oviss krävs omfattande samarbete. Att hela tiden öka förståelsen för de processer som förändrar samhälle och teknik kräver samverkande och innovativa arbetsätt där olika aktörer deltar.

Förutom offentliga aktörer, näringsliv, akademi, civilsamhälle och medborgare måste arbetet involvera de som utvecklar, använder och påverkas av nya lösningar. Med gemensamma krafter kan en ansvarsfull utveckling säkerställas.

Figur 2 Komets modell för samverkan och innovativa arbetsätt

Komets samverkansmodell bygger på att alla berörda parter arbetar tillsammans utifrån de tre kategorierna: Förstå, Försöka och Förändra.

Förstå – I en snabbt föränderlig värld krävs gemensamma insatser och omvärldsbevakning för att förstå utvecklingen. Målet är att i samverkan skapa en gemensam förståelse för utmaningar och möjligheter samt identifiera pågående utveckling och möjliga lösningar.

Försöka – När utvecklingen är osäker och förändringstakten hög krävs nya sätt att lära sig vad som fungerar eller inte. Att i mindre skala och med löpande utvärderingar göra

kontrollerade försök blir allt viktigare. Med försök avses att i samverkan testa en ny lösning eller nytt regelverk i en begränsad skala. Begränsningen kan till exempel gälla en viss tid eller visst geografiskt område. Det främsta syftet med försök är att skapa ett snabbare lärande, vilket i sin tur skapar möjligheter för långsiktigt tryggare lösningar.

Förändra – När förändringar i regelverk och arbetssätt inom en eller flera sektorer ska genomföras behöver berörda aktörer tillsammans och i flera korta steg genomföra denna utveckling. Det behövs arbetssätt som gör det möjligt att successivt skapa förändringen samt under processen utvärdera och vid behov korrigera mål och riktning.

1.2 Försök som arbetsmetod skapar nytta i flera dimensioner

Enligt Komet är ett övergripande syfte med försök att testa innovativa produkter, tekniker, tjänster eller processer på ett avgränsat sätt för en snabbare och tryggare utveckling. Det finns dock flera orsaker till varför försök är en viktig metod för att utveckla samhället och offentlig sektor.

Baserat på ett omfattande arbete med expertintervjuer, workshops och analys har brittiska Nesta tagit fram en modell som illustrerar olika ingångar för och nyttor av försök. Modellen tydliggör varför försök är en arbetsmetod som bör öka i användning.

Figur 3 Nestas modell för nyttan med försök

Olika aktörer kan närma sig försöksverksamhet utifrån sina olika behov och perspektiv. De kan exempelvis ta utgångspunkt i att attrahera investeringar, skapa konkurrensfördelar eller utveckla bättre och effektivare offentliga tjänster. Det grundläggande gemensamma målet för alla är dock att anta försök som arbetsmetod för innovation och utveckling.

Kommunutredningens arbete med försök återfinns i modellen under "att stärka lokal ekonomisk utveckling och attraktivitet" samt under "effektivisera offentlig sektor". Förslaget om regeringsnära utvecklingsmiljö från Tillitsdelegationen återfinns under "hantera samhällsutmaningar".¹

De olika perspektiven i modellen är inte nödvändigtvis uttömmande. Försök kan även ses utifrån en lokal kontext där det kan finnas behov av att skapa en diskussion kring den snabba teknik- och samhällsutvecklingen. En försöksverksamhet kan då fungera som utgångspunkt för ett samtal om för- och nackdelar med ny teknik ur exempelvis ett etiskt, humanistiskt eller demokratiskt perspektiv.

Olika initiativ och deras respektive syften kan innebära och medföra att försöket utarbetas på olika sätt. Det kan röra sig om hur försöket utformas, vilka aktörer som involveras, form på organisation, finansieringsmodell, hur försöket utvärderas samt hur resultaten omhändertas.

Komet ser flera anledningar till att öka användandet av försök som metod för utveckling. I denna rapport är dock det huvudsakliga syftet att främja innovation samt öka förutsättningar att mer proaktivt och snabbriktigt arbeta med utveckling och anpassning av olika regelverk.

1.3 Framtagande av rapport

Denna kunskapshöjande rapport om försök och möjligheterna med att tillämpa försök som utvecklingsmetod har tagits fram av Komets sekretariat.

Kunskapsbyggandet som rapporten tar avstamp från har genomförts i tre delar

1. internationella utblickar om försöksverksamhet i andra länder
2. svenska historiska exempel på och aktuella initiativ till försök
3. behovsstudie om försök i Sverige genomförd av Komets sekretariat under hösten 2019

Internationella utblickar grundar sig på insamlade underlag från andra länder samt studier genomförda av Sveriges utsända innovations- och forskningsråd.² Valet av studerade länder

---

¹ Se avsnitten 3.3 och 3.4.

² Regeringens innovations- och forskningsråd vid de svenska ambassaderna i Brasilia, New Delhi, Peking, Seoul, Tokyo och Washington D.C. ska långsiktigt och strategiskt främja svensk innovation, forskning och högre utbildning inom områden av betydelse för Sverige.

grundar sig på: existerande eller planerad ambitionsnivå avseende försöksverksamhet i landet, länder av särskilt intresse för svenskt vidkommande (exempelvis grannländer och länder tongivande i EU) samt länder som ligger högt i skattningar av innovativ förmåga, som Sydkorea, Singapore och Japan.

Svenska historiska exempel och aktuella initiativ relaterar till förarbeten till frikommunförsöket på 1980- och 90-talet.³ Samtal med representanter för och underlag från Tillitsdelegationen (Fi 2017:03), Kommunutredningen (Fi 2017:02) och Fossilfritt Sverige (M 2016:05) har även beaktats.

Behovsstudie om försök bygger på resultaten av en enkät skickad till regioner, länsstyrelser, utvalda kommuner, företag i forskningsfinansiärernas Strategiska Innovationsprogram (SIP), inkubatorer och science parks, kontaktpersoner ur regeringens initiala omgång av samverkansprogram, branschorganisationer samt utvalda företag. I denna del har Komet samarbetat med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Tillväxtverket, RISE och Vinnova.

Begreppen regulatoriskt växthus och regulatorisk sandlåda

Med *regulatoriskt växthus* avser Komet försöksverksamhet, begränsad i tid och rum, med syfte att parallellt utveckla teknik och regelverk. Kunskapsnivån höjs både hos den som genomför försöket och hos regelgivaren. Det ökar förutsättningarna att utveckla regler i mindre steg. För att skapa regulatoriska växthus krävs försök i användarmiljö. Det kan ske på en plats, till exempel en kommun eller region, eller med en viss grupp aktörer.

Växthus är en användbar metafor för sådana försök som avses i denna rapport. Det är transparent vad som händer i växthuset, det råder speciella betingelser i växthuset som gynnar uppväxt. Vissa aktörer kan få tillåtelse att nyttja växthuset och det sker under en begränsad tid, sedan får frukterna tas ut ur huset.

Komets definition av regulatoriska växthus kan skilja sig lite från andra organisationers definitioner av engelskans *regulatory sandbox*, men strävar efter samma sak, att möjliggöra ökad försöksverksamhet för tryggare och snabbare lärande. I denna rapport har vi konsekvent använt den svenska översättningen *regulatorisk sandlåda*. Sandlådan ska här ses som ett mer allmängiltigt begrepp än Komets växthus.

---

³ Se bland annat prop. 1983/84:152, prop. 1986/87:91 och prop. 1988/89:1.

2. Internationella initiativ

Det pågår ett intensivt arbete i ett flertal länder för att öka förutsättningar för olika former av försöksverksamhet. Länder som redan ligger väl till när det gäller innovation och konkurrenskraft ser stora behov och möjligheter. I många länder pågår försöksverksamhet som kopplar an till regulatorisk utveckling. Försöksverksamhet som rör ny teknik är i fokus.

Flera länder ser även ett stort behov av att ingjuta mod i offentlig förvaltning genom att vara delaktig i och bejaka försöksverksamhet. Organisationer som OECD och World Economic Forum lyfter behovet av att öka innovations- och utvecklingstakten med hjälp av experimenterande och testande. I detta avsnitt redogörs i korthet för de mest relevanta ländernas och organisationernas initiativ.

2.1 Storbritannien tar fram flexibla regelverk med fokus på resultat

Storbritannien arbetar med regelutveckling i en tid som präglas av snabb teknisk utveckling. Den övergripande strategin⁴ är att utveckla flexibla (eng. agile) arbetsmetoder för att ta fram regelverk som stödjer teknisk innovation samtidigt som de skyddar människa och miljö.

The Secretary of State for Business, Energy and Industrial Strategy har för brittiska parlamentet presenterat sex områden för fortsatta åtgärder:

1. Stödja företag att utveckla och introducera nya lösningar.
2. Regelverken ska vara flexibla och resultatnriktade, samtidigt som de skyddar människa och miljö.
3. Möjliggöra kontrollerade försök.
4. Stödja innovatörer i att förstå och följa regelverk.
5. Skapa en bred dialog om reglering av teknisk innovation.
6. Internationellt samarbete.

En specifik åtgärd som regeringen arbetar med är en fond (eng. Regulators' Pioneer Fund) som syftar till att stödja försök hos reglerande myndigheter. För att öka den geografiska spridningen av försök undersöks möjligheten att även inkludera lokala myndigheter.

---

⁴ "Regulation for the Fourth Industrial Revolution" White paper. Presented to Parliament (UK) by the Secretary of State for Business, Energy and Industrial Strategy, juni 2019.

Nesta förordar försök som arbetsmetod

Brittiska organisationen Nesta förordar försök som arbetsmetod. I en rapport från oktober 2019 skriver de: "Att testa hur nya idéer och tekniker fungerar i praktiken är avgörande för att se till att de både är lämpade för sitt syfte och säkra innan de når en bred publik. Denna experimentella strategi för att testa är en möjlighet att göra innovationer säkrare och samtidigt maximera verklig positiv effekt."⁵

I rapporten lyfts att det är via testbäddar eller försök som samhällets största utmaningar kan lösas. Nestas rapport kartlägger hur testbäddar används inom olika områden. Många försök görs för att utforska teknologierna i den fjärde industriella revolutionen, till exempel 5G, nya former av mobilitet, energi och bostäder. Rapporten pekar även på att försök används mer sällan för allmänna offentliga tjänster, inom exempelvis utbildning, sjukvård och andra välfärdstjänster.

I rapporten ger Nesta en bild av det globala landskapet för testbäddar. I syfte att hjälpa både offentlig och privat sektor att utforma mer effektiva och ändamålsenliga testbäddar beskrivs hur testbäddar är utformade, dess ändamål och hur testbäddar kan användas mer aktivt.

Nesta rapporten tar intryck av svenska Vinnova. Bland annat används den svenska övergripande indelningen av testbäddar i tre nivåer: nivå 1 – laboratorium, nivå 2 - konstruerad eller simulerad användarmiljö samt nivå 3 - verklig användarmiljö. Rapporten fokuserar primärt på nivå 3-testbäddar.

Tester bör vara del av offentlig sektors arbetssätt

"Testbäddar behöver vara en integrerad del i forskning och innovation, samt även en naturlig del i utveckling av offentlig sektor. Då ökar möjligheterna att mer skyndsamt hantera och lösa olika former av globala samhällsutmaningar", skriver Nesta.

Rapporten pekar på att inom exempelvis transportlösningar eller åtgärder för att mildra klimatförändringarna är tester och försök en alltmer självklar komponent för att utveckla nya lösningar. Det behövs fler försök kring teknik, men också kring nya sätt att motivera allmänheten att ändra sitt beteende.

Inom artificiell intelligens (AI) menar Nesta att det görs för mycket av forskning i laboratoriemiljö, men för lite för att skapa förståelse för hur AI kan stödja mänskliga beslutsfattare under verkliga förhållanden.

Det finns vidare ett ökande antal testbäddar inom sjukvården och inom tekniker för att stödja ett sunt åldrande. Det är anmärkningsvärt, anser Nesta, att det finns så mycket dyra

---

⁵ Nesta, "Testing Innovation in the Real World – Real-world testbeds", oktober 2019.

system för att testa nya läkemedel, medan det fortfarande finns så lite jämförbara insatser för att testa innovation inom folkhälsan.

Viktig del av utveckling av nya tjänster och produkter

Testning och verifiering av egenskaper och funktionalitet för nya produkter, tjänster, teknologier eller processer är en viktig del av nästan varje innovation enligt rapporten. Det är kärnan i alla testbäddar, oavsett om miljön är helt kontrollerad, simulerad eller i verkligheten.

Verklighetsnära testbäddar används för att säkerställa att innovationer fungerar som förväntat, löser ett problem och ger avsedda fördelar och resultat för målgruppen. Att lära av interaktion med målanvändaren eller systemet är avgörande. Testerna kan avslöja misstag, fel eller väcka frågor som inte har övervägts tidigare. I sin tur kan feedback från användare säkerställa mer robusta produkter och påvisa funktionalitet, säkerhet och användbarhet.

Verifiering och validering ger också den potentiella kunden eller användaren, exempelvis en lokal myndighet eller ett offentligt organ, väsentlig information innan beslut fattas om upphandling, upptag eller investering. Den kunskap som skapas via tester i användarmiljöer bidrar till att minska risker med upphandling av ny teknik eller andra innovationer.

Nesta framhåller att följande aktörsgreper är av särskild betydelse vid tester:

- Företag inom privat sektor eller forskningsinstitutioner som kräver validering och verifiering av teknologier, processer eller tjänster.
- Offentliga organ eller offentliga intressenter som behöver evidens kring olika lösningar innan de kan upphandla eller implementera en innovation.
- Sektorer som har strikta standardiseringshinder, till exempel järnväg och luftfart.

2.2 Tyskland satsar på försök i bred politisk överenskommelse

Det tyska näringsdepartementet Bundesministerium für Wirtschaft und Energie (BMWi), beskriver regulatoriska sandlådor som ett instrument vilket skapar "legal flexibilitet".⁶ Syftet med dessa sandlådor är att testa digitala innovationer, men även att öka lagstiftarens kunskap inför stegvis regelutveckling. BMWi anser även att regulatoriska sandlådor kan leda till att Tyskland kan öka sin attraktionskraft för talanger och idéer.

De regulatoriska sandlådorna ska inte bara visa upp produkter och affärsmodeller utan också upprätthålla hastigheten i digitaliseringen. När det gäller digital transformation finns en politisk konsensus i Tyskland att regulatoriska sandlådor är ett nödvändigt instrument för att

---

⁶ Innehållet i avsnitt 2.2 är hämtat från: <https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Dossier/regulatory-test-beds-testing-environments-for-innovation-and-regulation.html>

vidareutveckla regulatoriska ramverk. Regeringen har tillsatt en interdepartemental arbetsgrupp för regulatoriska sandlådor för att stärka samarbetet mellan departementen.

Tyskland ser det som viktigt att regelverk förändras i takt med teknikutvecklingen. Ambitionen är att tysk industri ska vara delaktig i och kunna ligga i framkant då andra former av policy-instrument skapas, som exempelvis standarder, internationella samarbeten och överenskommelser.

BMW har tagit fram en strategi för regulatoriska sandlådor för att gynna digitalisering och utveckla regulatoriska ramverk. Nya lagar och regleringar ges mer flexibilitet genom ett ökat användande av försöksklausuler. Frågor som ställs i arbetet är: Hur flexibla kan regler bli och fortfarande vara juridiskt tillämpliga? Är det möjligt att skapa en generell försöksklausul? Ska en skrivning kring försök föras in i grundlagen?

En regulatorisk sandlåda inom energiområdet har genomförts. BMW har skapat finansiering för energi-innovationer för att driva omställningen hela vägen från forskningslabb till energimarknaden. Det ska göras genom att skapa storskaliga, systemorienterade demonstrationsprojekt i kombination med att utveckla nya affärsmodeller.

BMW gav VDI-Technologiezentrum i uppdrag att ta fram expertutlåtandet *Potential and requirements of regulatory sandboxes*. Sex pågående projekt i Tyskland har studerats som helt eller delvis använder en regulatorisk sandlåda. Utifrån projekten har berörda sektorer analyserats för att se vilka hinder som fanns och vilka möjligheter projekten själva identifierat. Av detta har riktlinjer tagits fram för hur regulatoriska sandlådor kan skapas.

Nätverket för regulatoriska sandlådor (NRS) stödjer informationsutbyte mellan industri, forskning och offentlig förvaltning. Nätverket hanterar frågor som: Får vi göra det här? Vem ska vi kontakta? Var hittar vi möjliga projektpartners? Hur hanterar vi frågor om konkurrens, ansvar och försäkring? Nätverket kan även länka samman möjliga projektpartners, till exempel ett startup-företag med en lösning och en offentlig aktör, som är intresserad av att genomföra ett försök. Nätverket har sammanträtt on-line och bidragit med egna exempel.

En handbok för regulatoriska sandlådor ska tas fram för att skapa synergier och förhindra dubbelarbete. Handboken ska innehålla övergripande information och praktiska exempel.

2.3 Frankrike har lagstiftning som medger rätt att göra fel

Med utgångspunkt i president Hollandes "Le choc de simplification" (Regelförenklingsagendan), som antogs för sex år sedan, har ansträngningar gjorts för att minska regelkrångel och göra Frankrike mer entreprenörskaps- och innovationsvänligt. Utöver arbetet med regelförenklningar har nya bolagsformer instiftats till exempel småföretag eller enmansföretag som inte omfattas av lika höga krav på redovisning och skatter.

Sedan augusti 2018 gäller "Loi Essoc"⁷, som syftar till regelförenkling framför allt avseende skatter och socialförsäkringar. Ett annat syfte med Loi Essoc är förbättrad myndighetservice, bland annat genom att göra rättsinformation och myndighetspraxis mer lättillgänglig och lättbegriplig. Som ett led i det arbetet finns nu en gemensam internetbaserad portal där myndigheter ger exempel och råd till företag och enskilda om de vanligaste felen och hur de kan undvikas.⁸ Det finns även en brevlåda dit enskilda kan vända sig om de upplever att de behöver hjälp med att förstå information som de har fått från en myndighet.

I Loi Essoc fastslås också principen *rätt att göra fel* (droit à l'erreur). Förenklat uttryckt innebär principen att ett företag eller en privatperson inte ska bötfällas, om företaget eller personen av misstag har begått en regelöverträdelse, till exempel att inte ha deklarerat en viss intäkt eller inkomst. Rätten att göra fel gäller inte bedrägligt eller medvetet felaktigt agerande och kan bara åberopas första gången ett visst misstag har gjorts. Fel som påverkar folkhälsan, säkerheten för egendom och personer är undantagna från denna lag, liksom fel som står i strid med EU-rätten och internationella åtaganden.

Principen möjliggör även reducering av bötesbelopp för misstag som uppmärksammas vid myndigheters tillsyn eller som ett företag eller en privatperson själv uppmärksammar myndigheter på. Logiken bakom principen är att företag och näringsidkare blir mindre modiga och innovativa om de riskerar böter på grund av oavsiktliga regelförseelser.

Ett prioriterat område i den franska regeringens entreprenörskaps- och innovationsarbete är tech-branschen och startup-företag. För att dessa ska kunna utvecklas och växa utlovade regeringen i maj 2018 "hundra åtgärder". Cirka sextio av dessa rör fintech, edutech och healthtech. Åtgärderna har föregåtts av programmet *Actions Start-up*, som genererat fler än tusen synpunkter och förslag om regler och administrativa rutiner som företagen upplever inte är anpassade till deras verksamheter. Genomförandet kommer att ske successivt via regleringar och statliga satsningar. Flera av åtgärderna ingår i den nya näringslivslagen, "Loi Pacte".⁹ Det offentligfinansierade och delvis statliga *La French Tech* samordnar arbetet.

La French Tech är ett innovationsekosystem för att samordna statligt och regionalt arbete som stödjer och för dialog med startup-företag. I systemet medverkar departement och myndigheter, till exempel de franska motsvarigheterna till Tillväxtverket och Vinnova. Dessutom medverkan den statliga investeringsbanken Caisse des dépôts, Frankrikes

---

⁷ La loi pour un État au service d'une société de confiance Loi n° 2018-727 du 10 août 2018 pour un État au service d'une société de confiance (fritt översatt, lagen för en stat i ett tillitsfullt samhälles tjänst)

⁸ www.Oups.gov.fr

⁹ Loi du 22 mai 2019 relative à la croissance et la transformation des entreprises (fritt översatt, lagen om handlingsplan för företags tillväxt och transformation)

utlandsambassader samt export och investerings-främjande organisationen Business France. La French Tech arbetar även nära branschen och har stöd av inkubatorer.

Det unika med La French Tech är att man inte bara tar fram strategidokument och står för visionerna, utan att de också håller ihop det praktiska genomförandet. Tillsammans med branschen och berörda myndigheter har de ett operativt övergripande ansvar som övervakas och understöds av premiärministern och även av presidenten. Regeringen har även utlovat en översyn av regelverket för offentlig upphandling för att underlätta för startup-företag att delta i dessa.

Vid sidan av nämnda, avsedda eller genomförda regelreformer görs stora, delvis statliga, ekonomiska satsningar för att stödja såväl industrin som universitet och högskolor i arbetet att utveckla AI. Flera företag har öppnat AI-labb i Frankrike, bland andra Facebook, Google, Samsung, IBM, DeepMind, Microsoft och Fujitsu.

Den nuvarande presidenten Macron framhåller betydelsen av att använda försök som arbetsmetod för förändring av lagstiftning och statsförvaltning. *Rätten att experimentera* (le droit à l'expérimentation) är fastställd i den franska konstitutionen (artikel 37–1 och artikel 72 punkten 4). Bestämmelserna har tillkommit inom ramen för arbetet med att decentralisera den franska statsförvaltningen.

Med stöd av artikel 37–1 kan statliga befogenheter överföras till lokala eller regionala myndigheter som vill delta i viss försöksverksamhet. Ett exempel är förvaltning av vissa europeiska strukturfonder.¹⁰ Grundlagsbestämmelsen tillåter parlamentet att genomföra tidsbegränsade försök som avviker från likabehandlingsprincipen, förutsatt att det på ett tillräckligt exakt sätt går att definiera syftet och villkoren för försöksverksamheten och att vissa andra grundlagskrav inte åsidosätts (nationella experimentinitiativ). Ett grundkrav är att det ska finnas förutsättningar för att göra verksamheten permanent och generellt gällande efter försöksperiodens slut.¹¹

Enligt artikel 72 punkten 4 får regionala eller lokala myndigheter, genom ändamåls- och tidsbestämda försök, avvika från lagreglering som rör de egna befogenheterna och verksamheterna (lokala experimentinitiativ). Sådan försöksverksamhet får dock inte påverka enskildas förutsättningar att utöva grundlagsstadgade fri- och rättigheter. Med stöd av bestämmelsen har försöksverksamhet som rört bland annat minimiinkomst genomförts.¹²

---

¹⁰ La loi n° 2004-809 du 13 août 2004 relative aux libertés et responsabilités locales (fritt översatt – lagen om lokala friheter och ansvar)

¹¹ Conseil constitutionnel, décision n°2004-503 DC du 12 août 2004.

¹² Article 142 de la loi n° 2006-1666 du 21 décembre 2006 de finances pour 2007 (1).

I en särskild lag finns bestämmelser som närmare reglerar sådan försöksverksamhet som får ske med stöd av artikel 72 punkten 4.¹³ Kraven och förutsättningarna enligt den lagen har ifrågasatts. De anses begränsa möjligheterna att initiera och genomföra regionala och lokala försök på ett sätt som bedöms inte ha varit avsett.¹⁴

Också när det gäller tillämpning och tolkning av artikel 37–1 har kritik framförts, främst mot generaliseringskravet som anses göra systemet icke-flexibelt. Förespråkare för en än mer decentraliserad statsförvaltning efterfrågar att rätten till att experimentera reformeras.¹⁵ En förebild är *Le dispositif France Expérimentation*.

Le dispositif France Expérimentation, organiserad som en särskild interdepartemental delegation med eget sekretariat, har till uppgift att främja innovation vars utveckling omöjliggörs av lag- eller förordningsbestämmelser. Efter ansökan kan ett företag eller annan organisation ("projekthavare"), på experimentell basis och under en begränsad period, medges undantag från förordnings- eller lagkrav som hindrar projektet. De reglerade förutsättningarna som möjliggjort försöksprojekten utvärderas i efterhand och förlängs eller permanentas, om projekten fallit väl ut.¹⁶

2.4 Finland har handbok för beredning av försökslagar

I Finland finns en tradition att arbeta med försök som redskap för att utveckla verksamhet och skapa nya lösningar. Finland har, liksom Sverige och övriga skandinaviska länder, erfarenheter av frikommunförsök.¹⁷

På senare tid har både regering och offentlig sektor fört fram att försök som arbetsmetod kan och bör användas i större utsträckning. Fler aktörer ska engageras i de försök som genomförs och spridning av information från försöken ska förbättras. Dessa slutsatser beskrivs i en utvärderingsrapport av spetsprojektet Försöksfinland.¹⁸

---

¹³ La loi organique n° 2003-704 du 1er août 2003 relative à l'expérimentation par les collectivités territoriales, fritt översatt – lagen om lokala myndigheters försöksverksamhet.

¹⁴ Simon de Charentenay, "Les implications juridiques de la constitutionnalisation du droit de l'expérimentation", VIIe congrès français de droit constitutionnel, septembre 2008

¹⁵ Nicolas Bouillant et Emmanuel Duru, "Réformer le droit à l'expérimentation locale, un enjeu public majeur", 14 Février 2018

¹⁶ <https://www.modernisation.gouv.fr/nos-actions/france-experimentation/simplification-france-experimentation-une-initiative-concrete-pour-liberer-la-capacite-dinnovation-des-entreprises>

¹⁷ Lag om rätt för frikommuner att avvika från vissa stadganden och bestämmelser:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/1989/19890592>

¹⁸ Artikel publicerad den 14 januari 2019: https://kokeilevasuomi.fi/sv/artikel/-/asset_publisher/10616/arviointiraportti-kokeilutoimintaan-lisaa-pitkajanteisyytta-ja-systemaattista-oppimista

Försöksfinland har som syfte att hitta innovativa lösningar för att utveckla samhället och dess tjänster. Målet är att uppmuntra till mer aktivt initiativtagande och högre företagsamhet, att stärka regionalt och lokalt beslutsfattande och samarbete, samt skapa förutsättningar för försökskultur. Ett av de första statliga försöken var att på prov införa basinkomst vilket fick stor internationell uppmärksamhet. Försöket med basinkomst som pågick åren 2017–2018 permanentades inte.¹⁹

I utvärderingsrapporten av Försöksfinland konstateras att försök bör genomföras mer systematiskt och utgöra ett stöd för beslutsfattande. Det framhålls att det är viktigt att det finns finansieringsmodeller som uppmuntrar till försök samt att regelbunden utvärdering av försökskulturens utveckling görs.

Enligt utvärderingen har Försöksfinland ökat kännedomen om både försök och den nytta som försök medför. Projektet har skapat en positiv inställning till försök. Toleransen för den osäkerhet som hänger samman med försök har ökat och dessutom har intresset och modet att genomföra försök ökat. Försökskulturen och ett systematiskt lärande genom försök anses kunna stärkas genom en mer tydlig och sektorsövergripande samordning inom den offentliga förvaltningen.²⁰

Som ett led i arbetet har det tagits fram en handbok i att bereda försökslagar. I handboken konstateras att man i myndighetsverksamheten, eller utövningen av annan offentlig makt, inte ens i försökssyfte får avvika från lagstadgade krav såvida inte denna möjlighet föreskrivs i lag. Handboken utgår från grundlagsutskottets praxis och är avsedd som handledning för lagberedare.²¹

2.5 USA använder sandlådor på både nationell och delstatsnivå

Den nuvarande administrationen i USA uppmuntrar och möjliggör teknisk innovation genom olika politiska åtgärder.²² Nyligen introducerades en lagstiftning som uppmuntrar innovation för obemannade farkoster, (eng. Unmanned Aircraft Systems, UAS). Administrationen har också omstrukturerat och effektiviserat det nationella samarbetet mellan myndigheter när det gäller forskning och utveckling.

---

¹⁹ Ministry of Social Affairs and Health, "The basic income experiment 2017–2018 in Finland Preliminary results", 2019

²⁰ Se vidare om det pågående projektet: <https://kokeilevasuomi.fi/en/three-levels-of-experimenting> och <https://kokeilevasuomi.fi/sv/forstasidan>

²¹ <http://kokeiluohje.finlex.fi/sv/>

²² Uppgifter lämnade av Sveriges Ambassad, Washington DC, Office of Science and Innovation, den 22 november 2019

Flera departement under den amerikanska regeringen strävar efter att underlätta testning och experiment. Tre av de mest relevanta är: Department of Defense (DoD), Department of Energy (DoE) och Department of Commerce (DoC).

DoD kopplar samman olika aktörer i syfte att möjliggöra testning och experiment. DoD avsätter tre miljarder dollar till Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA) och stödjer laboratorier som fokuserar på långsiktig teknikutveckling.

DoE har en central roll i det amerikanska innovationssystemet, med stora laboratorieresurser (17 nationella laboratorier) och en budget på sju miljarder dollar årligen. DoE har också ett lånegarantiprogram samt Energy Advanced Research Projects Agency (EARPA).

DoC stimulerar innovation, tillverkning, export och utländska direktinvesteringar. Under DoC ligger National Institute of Standards and Technology (NIST). Inom uppdraget att främja innovation och industriell konkurrenskraft driver NIST ett antal laboratorier och testbäddar, samtidigt som de finansierar forskningsprojekt.

Manufacturing USA är ett offentlig-privat partnerskap som förenar industri, akademi och statliga partners. Syftet är att främja innovation och påskynda kommersialisering inom tillverkning genom att utnyttja befintliga resurser, samarbeta och saminvestera.

Departementet Federal Aviation Administration (FAA) har skapat en sandlåda för att studera ny lagstiftning inom området för obemannade luftfarkoster (UAS). Tio offentlig-privata partnerskap har valts ut och ges möjlighet att genomföra försök. FAA har också skapat ett pilotprogram för att testa autonoma drönare på olika platser i landet. De har även börjat godkänna olika kommersiella tillämpningar för drönare.

National Institute of Standards and Technology (NIST) testar ansiktsigenkänning inom ramen för en sandlåda. Delstaten Arizona har skapat en reglerande sandlåda för FinTech-företag för att testa finansiella produkter där företag har fått dispens från vissa regulatoriska krav.

Delstaten Kalifornien har över tid utvecklat kraven för tester av autonoma fordon på allmän väg. De första regelverken för autonoma fordon från 2014 ställde krav på en förare i fordonet. Från 2018 tillåts tester med förarlösa bilar utan en människa vid ratten.

Flera försök inriktade på artificiell intelligens

Under 2017 lanserade amerikanska Food and Drug Administration (FDA) ett för-certifieringsprogram för digital programvara inom hälsa. För-certifierade företag kan lämna in mindre information till FDA inför ett godkännande. Dessutom behöver vissa produkter med lägre risk inte alltid vara föremål för granskning i förväg. FDA undersöker också hur säkerheten och effektiviteten hos produkter som använder maskininlärning kan bedömas.

FDA har även reviderat klassificeringen av medicintekniska apparater. Tidigare krav riskerade att bromsa utvecklingen. FDA tillåter nu utvecklare av apparater med låg till måttlig riskklass att ansöka om en mindre belastande klassificering.

USA:s riksrevision skapar innovationslabb

USA:s motsvarighet till Riksrevisionen the Government Accountability Office (GAO) har 2019 skapat ett Science, Technology Assessment and Analytics team (STAA) och ett Innovation Lab.

Genom att inom offentlig sektor "de-risking failure" (göra det mindre riskfyllt att misslyckas) hoppas GAO att de kan göra STAA och Innovation Lab till ett nav inom offentlig sektor för att utforska och lära om nya tekniker som AI, cybersäkerhet och blockchain.²³ Tim Persons som ansvarar för verksamheten lyfte på konferens den 20 oktober 2019 att "The Innovation Lab är GAO:s motor för modernisering och förändring av sig själv, och för att dela insikter kring ny teknik och dess konsekvenser i statlig förvaltning".

En av de viktigaste aspekterna GAO lyfter är att skapa "accountability and explainability" (ansvarighet och förklarbarhet). I ett inlägg på GAO:s officiella blogg förklaras att innovationslaboratoriet har potential att spara miljarder i statliga medel. Till exempel undersöker labbet användningen av AI och maskininlärning för att söka igenom data från Department of Treasury och identifiera felaktiga betalningar.

Verksamhetens arbetssätt ska präglas av att snabbt iterera och mikrokorrigera nya idéer i en öppen miljö för att förbättra myndigheters förståelse av ny teknik. GAO anser att det är nödvändigt att skapa utrymme för att pröva nya saker, att helt enkelt att ha en avdelning som är dedikerad till att pröva. Budgeten för verksamheten är 15 miljoner dollar för ett team på 70 anställda.

2.6 Kanada lägger del av all programfinansiering på experiment

I Kanada finns flera lösningar på sandlådor inom olika områden under regeringen. Två exempel är Canadian Securities Administrators (CSA) sandlåda för fintech-företag²⁴ samt Department of National Defence (DND) och Canadian Armed Forces (CAF) gemensamma sandlåda för innovativa lösningar inom försvarssektorn.²⁵

---

²³ <https://www.gao.gov/pdfs/about/GAOScienceTechPlan-2019-04-10.pdf>, samt uppgifter lämnade av Tim Persons vid möte i oktober 2019.

²⁴ <https://canadabusiness.ca/programs/csa-regulatory-sandbox/>

²⁵ <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/programs/defence-ideas/understanding-ideas/sandbox.html>

Den kanadensiska fintech-sandlådan har en regulatorisk dispensdel, medan försvarets sandlåda saknar en direkt regulatorisk utvecklingsdimension.

Regulatorisk sandlåda för fintech-branschen

CSA:s regulatoriska sandlåda stödjer fintech-företag som vill erbjuda innovativa produkter och tjänster i Kanada. Den gör det möjligt för företag att undantas från värdepapperslagar genom en snabbare och mer flexibel process än vid en vanlig ansökan. Syftet är att företagen med tidsbegränsning kan testa nya produkter, tjänster och applikationer på hela den kanadensiska marknaden.

Den regulatoriska sandlådan ska ge CSA bättre förståelse för hur teknikbaserade innovationer påverkar kapitalmarknaden. CSA vill även förstå konsekvenser för regelverk och vad som kan krävas för att modernisera rättsreglerna inom området. Sandlådan är öppen för affärsmodeller som är innovativa ur ett kanadensiskt marknadsperspektiv. Sökande kan variera från nystartade till etablerade företag.

Företag som ansöker bör vara redo att göra tester i verklig miljö, ha en affärsplan och resonera kring investerardimensionen, inklusive minimering av investerares risker. Lättnaden vid registrering och undantag från regler beviljas med tidsbegränsning som fastställs från fall till fall. Företag i sandlådan bör vara beredda att förse CSA med information om sin verksamhet samt bli föremål för granskningar och tillsyn.

Försvarets sandlåda för olika former av tester

DND och CAF sandlådor kan vara formulerade som en utmaning, exempelvis "Hur kan vi upptäcka och bedöma korrosion bakom ytbeläggningar ombord på Royal Canadian Navy (RCN) och förbättra effektiviteten för underhåll?"

Deltagarna får tillgång till korroderade testpaneler och ett krigsfartyg där de kan visa upp lösningar. Utvalda deltagare demonstrerar prototyplösningar och får feedback för att vidareutveckla sina idéer.

Vanligtvis utlyses en specifik utmaning och en motsvarande testmiljö med lämpliga experter eller användare. Där kan deltagarna testa eller demonstrera prototyper eller idéer i en kontrollerad miljö. Som en del av testmiljön tillhandahålls testutrustning, testpersoner eller andra komponenter.

Deltagarna utformar sin specifika testplan, som godkänns, och utför sedan själva testerna. Det finns inget ansvar hos DND eller CAF för lösningen när det gäller till exempel förlust eller skada under, eller som ett resultat av, sandlådan. Deltagande företag är själva ansvariga för att försäkra egen personal, utrustning och aktiviteter.

Sandlådemiljön tillhandahålls utan kostnad för deltagande aktörer. Deltagaren behåller fullt ägande och kontroll över lösningen och dess immateriella rättigheter. Försvarsmakten gör inget åtagande kring ytterligare verksamhet eller upphandling.

2.7 Singapore har sandlådor inom flera områden

I detta avsnitt belyses tre sektorer i Singapore där regulatoriska sandlådor tillämpas: Singapore Monetary Authority (MAS)²⁶ som är Singapores centralbank och finansiella tillsynsmyndighet, Energy Market Authority (EMA)²⁷ som ligger under handels- och industriministeriet samt Ministry of Health (MOH)²⁸ som hanterar den offentliga sjukvården.

Regulatorisk sandlåda för finansmarknadsbranschen

MAS *FinTech Regulatory Sandbox* gör det möjligt för finansinstitut och fintech-bolag att göra försök med finansiella produkter eller tjänster i en verklig miljö inom ett definierat utrymme och med tidsbegränsning. Beroende på försökets art ger MAS olika lagstiftningsstöd och förbiser specifika juridiska och lagstadgade krav som aktören annars skulle omfattats av.

Det finns två olika alternativ för sandlådor. En för mer komplexa affärsmodeller där anpassning krävs för att balansera risker och fördelar med experimentet. Den andra utgörs av ett snabbspår för godkännanden där riskerna är låga och kända av marknaden. Ett företag i en sandlåda behöver inte uppfylla de vanliga myndighetskraven som ställs på företag som tillhandahåller finansiella produkter och tjänster. Undantaget gäller under en begränsad tid och med vissa villkor och skyddsåtgärder.

Ett sandlådeföretag måste informera kunder och samarbetspartner om att det verkar inom en sandlåda. Företaget måste också berätta om de viktigaste riskerna med produkten eller tjänsten och få ett medgivande från kunden att denna förstått riskerna.

Den som planerar att köpa en produkt eller engagera sig i ett sandlådeföretag behöver kontrollera att företaget är godkänt att arbeta i sandlådan. Alla aktiva sandlådeföretag finns publicerade med namn, start- och utgångsdatum på MAS-webbplats.

När försökstiden löpt ut kan sandlådeföretaget antingen ansöka om licens hos MAS för att fortsätta sin verksamhet eller upphöra med att erbjuda produkten eller tjänsten på marknaden. Om företaget väljer att inte ansöka om en licens måste MAS informeras.

---

²⁶ <https://www.mas.gov.sg/development/fintech/regulatory-sandbox>

²⁷ <https://www.ema.gov.sg/sandbox.aspx>

²⁸ [https://www.moh.gov.sg/our-healthcare-system/licensing-experimentation-and-adaptation-programme-\(leap\)---a-moh-regulatory-sandbox](https://www.moh.gov.sg/our-healthcare-system/licensing-experimentation-and-adaptation-programme-(leap)---a-moh-regulatory-sandbox)

Som del av arbetet med fintech-sandlåda arbetar nu även Singapore med att skapa allians mellan dessa initiativ och motsvarande initiativ i Kanada och UK.²⁹

Regulatorisk sandlåda för energibranschen

EMA ligger under handels- och industriministeriet i Singapore. Målet för EMA är att säkerställa en pålitlig och säker energiförsörjning, främja effektiv konkurrens på energimarknaden samt utveckla en dynamisk energisektor i Singapore. Genom sitt arbete försöker EMA skapa ett progressivt energilandskap för fortsatt tillväxt.

Under de senaste åren har ny energiteknik och affärsmodeller spelat en viktig roll i hur energi genereras, överförs och distribueras till konsumenter. Mot denna bakgrund har EMA introducerat ett regelverk för sandlådor för att stödja innovationer inom energiområdet. Regelverket skapar "säkra utrymmen" där intresserade parter kan testa energilösningar i en verklig miljö utan att underkastas de vanliga lagstadgade kraven.

Sandlådan är användbar där det är oklart om prototyp-produkter eller tjänster uppfyller lagkrav. Sandlådan gör det också möjligt för EMA att bedöma effekterna av nya produkter och tjänster innan beslut tas om lämplig lagstiftning.

Regulatorisk sandlåda inom Life science

Genom MOH hanterar regeringen i Singapore den offentliga sjukvården så att goda och grundläggande medicinska tjänster är tillgängliga för alla medborgare.

MOH:s *Licensing Experimentation and Adaptation Program* (LEAP) är ett sandlådeinitiativ för att skapa bättre förståelse för nya innovativa tjänster genom tidigt samarbete med företag. Detta gör att MOH kan granska och stödja innovation samtidigt som de levererar vård som prioriterar patientsäkerhet och välfärd.

2.8 Sydkorea har regleringsfria specialzoner för ny teknik

Företagsmiljön i Sydkorea är traditionellt starkt reglerad och försvårar införandet av ny teknik och nya tjänster.³⁰ För att minska ledtiden för nya produkter och tjänster har den koreanska regeringen därför beslutat om lagstiftningsreformer. Regeringen förväntar sig att denna politik ska bidra till en balanserad nationell utveckling med större mått av innovation.

---

²⁹ Uppgifter lämnade av William D Eggers, Deloitte, vid möte i Washington DC den 14 oktober 2019.

³⁰ Uppgifter i avsnitt 2.8 har lämnats av Sveriges Ambassad i Seoul, Office of Science and Innovation den 11 november 2019.

Sandlådelagar i Sydkorea

Fem specifika lagar för sandlådor trädde i kraft under 2019. Regelverken gäller under en begränsad tid och ger undantag från viss lagstiftning för att testa ny teknik, nya tjänster och metoder i verklig användarmiljö.

Företag som vill få undantag från vissa regelverk ansöker till en specifik sandlåda, exempelvis inom fintech. Inom 30 dagar från ansökan ger regeringen företaget besked om en ny produkt eller tjänst står i strid med befintliga regelverk och om företaget behöver få dispens eller inte för att genomföra försöksverksamheten.

Om regeringen inte svarar inom tidsfristen kan företaget anta att det inte finns några specifika regler som omfattar den nya produkten eller tjänsten. Om det däremot finns regler som den nya produkten eller tjänsten omfattas av, kan regeringen ge företaget undantag från dessa via en sandlådelag.

Första halvåret 2019 behandlades 81 ansökningar om sandlådeprojekt. Av dessa hör 46 procent till den fintech-sandlådan, 32 procent till en industriell sandlåda och 22 procent till en IT-reglerande sandlåda. Majoriteten av ansökningarna gjordes av små och medelstora företag och startup-företag, som framförallt ville utveckla mobilapp-baserade tjänster. I genomsnitt tog det 44 dagar för det sökande företaget att få ett officiellt svar.

Regleringsfria zoner för ny teknik

Den sydkoreanska regeringen tillkännagav i november 2019 en andra omgång av "regleringsfria zoner". Syftet är att främja konkurrenskraft och nya investeringar. Sammantaget har nu regeringen utsett fler än tio regleringsfria zoner för att tillåta testning av ny teknik och för att utveckla regionspecifika industrier.

Kommittén för att utse regleringsfria zoner leds av premiärministern. Vid skapandet av de geografiska zonerna har undantag givits från totalt 26 förordningar. Bland zonerna ingår till exempel *Gwangju*, som är fri från regler om obemannade långsamtgående specialfordon, *Jeollanam-do* för nya energiprojekt, *Ulsan* för grön vätemobilitet, *Gyeongsangnam-do* för obemannade fartyg, *Jeollabuk-do* för miljövänliga fordon, *Jeju Island* för laddning av elbilar och *Daejeon* för den biomedicinska sektorn.

Vid lanseringen i november 2019 framförde premiärministern att de särskilda zonerna syftar till att återuppliva regionala industrier.

2.9 Japan arbetar med försök för att uppnå Society 5.0

Japan inledde 2013 ett arbete med nationella *strategiska specialzoner* för att lätta på regler och verka för *Society 5.0*. Konceptet *Society 5.0* kan ses som en humanistiskt centrerad version av *Industry 4.0* med fokus på att möta samhällsutmaningar.³¹

För att påskynda regional innovation har 335 organisationer och företag certifierats av regeringen vid tio nationella strategiska specialzoner. Fördelarna för en certifierad organisation eller ett företag i den strategiska specialzonen inkluderar till exempel undantag för skatter.

Det finns flera typer av undantagsreglering för olika former av försök. Försöken handlar exempelvis om autonom körning, drönare, artificiell intelligens och 5G. På transportområdet har det skapats en testbädd för autonom körning. Ett stort företag inom elektroteknik har under 2019 genomfört 5G-verifieringstester genom att installera en programmerbar styrenhet (PLC) i en fastighet. Försöket ska studera läckage av information från telekommunikationssignaler i hemnätverk. Pilotstudierna genomförs för att påskynda reformering av lagstiftning.

Inom Life science och hälsovård har lagändringar till exempel genomförts för att från stamceller snabbare producera celler för tester, snabbare utveckling av innovativa medicintekniska apparater och fjärrmedicinering.

Regeringen har sedan år 2013 arbetat aktivt för kortare införandetid för nya läkemedel. Japan har tidigare haft relativt lång godkännandetid, men nu finns ett granskningsystem för snabbare godkännande av läkemedel och medicinsk utrustning. Det snabbspåriga granskningsystemet kallas "Sakigake". Sex läkemedel ingick i första omgången år 2015 och sedan oktober 2019 finns nu tjugo utvalda läkemedel.

Regeringen accepterar sedan en tid även kliniska provningsdata från utlandet. Fördelarna för industrin inkluderar förkortad ledtid, prioriterat samråd och granskning av systemet för prissättning och återbetalning.

---

³¹ Uppgifter i avsnitt 2.9 har lämnats av Sveriges Ambassad i Tokyo, Office of Science and Innovation den 19 november 2019.

2.10 EU arbetar med "Innovation Principle" som inkluderar sandlådor

Europeiska Kommissionen arbetar med att etablera en *Innovation Principle*. Syftet är att snabbare nå EU:s miljömässiga, sociala och ekonomiska mål. Kommissionen vill i högre grad föra samman arbetet med innovation, regulatoriska ramverk och finansiering. Den vill verka mer proaktivt kring globala utmaningar och möjliggöra snabbare förändringar för att hantera klimat- och digitaliseringsutmaningen.

Innovation Principle innefattar att "EU:s policies och regelverk ska utvecklas, implementeras och utvärderas med syfte att uppmuntra innovationer som hjälper till att realisera EU:s miljömässiga, sociala och ekonomiska målsättningar, samt att förutse och dra nytta av tekniska framsteg."³² Kommissionen för fram konkreta exempel på verktyg, till exempel regulatoriska sandlådor, tidsbegränsade regler (eng. sunset clauses) och resultatfokuserade regelverk.³³

EU kommissionen försöker att realisera innovationsprincipen genom att göra lagförslag mer framåtblickande och innovationsvänliga (Tool #21, Better Regulation Toolbox). Kommissionen vill även utveckla och tillämpa AI på ett sätt som främjar innovation och respekterar EU:s värderingar, grundläggande rättigheter och etiska principer (AI Communication 2018) samt skapa regelverk som främjar innovation till nytta för miljön, ekonomin och EU:s medborgare (Better Regulation Stock Taking 2019).

Ett regelverk som EU-kommissionen ser över (fitness-check) är regler för statsstöd. Ambitionen är att ha ett underlag klart under våren 2020. En fråga som analyseras är om möjlighet för statsstöd till infrastrukturer, som behövs vid olika former av testbäddar, behöver förbättras. Exempel på testbäddar är fysiska miljöer för självkörande fordonstester och testmiljöer för elektriska transportlösningar.

2.11 OECD lyfter behovet av mer mod och försök i offentlig sektor

OECD har tagit fram en *Declaration on Public Sector Innovation* tillsammans med medlemsländer.³⁴ Deklarationen publicerades i maj 2019 då totalt 40 länder hade undertecknat däribland Sverige.

---

³² Europeiska Kommissionens presentation den 3 dec 2019 i Helsingfors vid finska regeringens konferens The Innovation Principle.

³³ Wolf-Georg Ringe and Christopher Ruof, "Keeping up with Innovation: Designing a European Sandbox for Fintech", CEPS, 2019; samt "Exchange of Best Practice between Member States and Commission on how regulations can be made more future proof and facilitate research and innovation", 146889/EU XXV.GP, 2017.

³⁴ <https://oecd-opsi.org/projects/innovationdeclaration-2/>

Deklarationen innehåller gemensamma principer, aktiviteter och termer. Den syftar till att öka legitimitet för innovation i offentlig sektor. Ambitionen är att stöda utökning och förbättring av innovationsarbete som adresserar en bredd av samhällsutmaningar. Deklarationen ska hjälpa till att snabbare dra nytta av olika möjligheter som till exempel teknikutveckling och mer proaktiv reglering.

Deklarationen för fram fem principer för innovation i offentlig sektor.

Figur 4 OECD five principles for innovation in public sector. Illustrationen är hämtad från OECD Declaration on Public Sector Innovation.

Princip 2 lyfter behovet av att ingjuta mer mod i offentlig förvaltning och hos tjänstemän, samt därigenom ledarskapets betydelse för snabbare förändring. Princip 4 lyfter fram att offentlig sektor bör arbeta i mindre steg, samt att test och experiment behöver användas för att påskynda och skapa en tryggare utveckling.

2.12 Forskare lyfter försök som metod att utveckla policy

Professor Dani Rodrik är ekonom vid John F. Kennedy School of Government vid Harvard University. Rodrik har lagt fram att modern industri- och innovationspolicy behöver utgå från nya principer. Han menar att policyutvecklingen behöver ske genom att involvera näringsliv och civilsamhälle (eng. embeddedness) istället för att ha dem på armslängds avstånd. Policyutveckling sker under ett stort mått av osäkerhet där lösningarna är lokala och beroende av sitt eget sammanhang. Detta för med sig att policyarbetet måste ske genom samverkan. Försök och experiment behöver användas i större omfattning och dessutom behöver utvecklingen ske mer stegvis.³⁵

Professor Susan Athey fokuserar på Economics of Technology vid Stanford University. Hon lyfter att det finns behov av att arbeta kontinuerligt med experiment och försök som metod för att snabbare utvärdera insatser och policy. Athey för fram att sådana arbetssätt redan tillämpas i stor skala hos företag som Google och Facebook som del av att utveckla

³⁵ Seminarium Ingenjörsvetenskapsakademien den 30 september 2019.

lösningar och AI algoritmer. Hon poängterar att även offentlig sektor bör tillämpa liknade arbetssätt för att bättre och mer proaktivt hantera den snabba teknik- och samhällsutvecklingen.³⁶

Professor Michael Kremer vid Harvard University erhöll som en av tre 2019 års ekonomipris till Alfred Nobels minne för "deras experimentella ansats för att mildra global fattigdom". Kremer lyfter att experiment och försök är en kraftfull metod för policyutveckling. Experiment kan skapa stor nytta och via en evidensbaserad ansats påskynda innovation för att möta ett antal samhällsutmaningar. Det är ett verktyg för att öka hastigheten för teknologisk innovation ("increase speed of technological innovation").³⁷

Kremer för fram att experiment och försök skapar nytta genom visa på verkliga orsakssamband. Genom försök i verklig miljö skapas även förutsättningar för ett bredare och rikare lärande, som sin tur stimulerar vidare utveckling och försök.

Experiment bör även innefatta ett iterativt angreppssätt inom och mellan olika grupper, och möjliggör snabbare så kallade feedback-loops. Enskilda experiment bör vara del av en större helhet av försök som skapar ett omfattande och löpande lärande. Genomförandet av experiment gagnas av breda samarbeten där forskare tillsammans med myndigheter, civilsamhälle och näringsliv kan vara delaktiga.

Kremer lyfter nyttan av att tillämpa ett portföljtänk kring försök, där flertalet försök kan misslyckas men de som är framgångsrika kan skapa mycket stor nytta. Kremer anser att experiment som metod är tillämplig inom en stor bredd av politikområden som till exempel utbildning, hälsovård, ekonomi, forskning samt innovation och ny teknik.

---

³⁶ Seminarium Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) den 21 augusti 2019.

³⁷ Nobelseminarium SNS 12 december 2019.

3. Försöksverksamhet i Sverige

3.1 Försök som arbetsmetod

Att arbeta med försök är en väl beprövad utvecklingsmetod. Det är naturligt att prova i liten skala för att sedan bygga ut, komplettera och förbättra. Inte bara när det handlar om nya tekniska lösningar eller arbetsprocesser utan också vid samhälls- och regelutveckling.

Redan Axel Oxenstierna använde försök som ett sätt för att förnya samhället. Oxenstierna utvecklade exempelvis skolväsendet genom att pröva sig fram. Med hjälp av biskopen fick Västerås de första gymnasierna. När försöket föll väl ut genomfördes en nationell reform. Oxenstierna arbetade på samma sätt när han ville styra upp fogdarna och deras arbetsuppgifter. Han började i Kalmar, för att sedan bredda modellen till hela Sverige. Förändringsvilja och mod kännetecknade rikskanslerns arbete.³⁸

I detta kapitel redovisas Frikommunförsöket som pågick ett antal år under 1980- och 90-talen. Vidare uppmärksammas Tillitsdelegationen och Kommunutredningen, två statligt tillsatta utredningar som arbetar delvis parallellt med Komet, som båda förespråkar olika former av försöksverksamhet.

3.2 Frikommunförsöket var en ny reformstrategi, nerifrån och upp

Frikommunförsöket var en försöksverksamhet för ökad kommunal självstyrning som pågick under perioden juni 1984 till slutet av 1991.³⁹ Initialt utsågs nio kommuner och tre landsting att medverka i frikommunförsöket, vilket senare utökades till 36 kommuner respektive fyra landsting.

Den för ändamålet tillsatta *Stat-kommunberedningen* inom Regeringskansliet skötte arbetet med bland annat formerna för samverkan mellan stat och kommun, förenkling av statliga regler samt beredning av dispensansökningar. Beredningen leddes av statssekreteraren i Civildepartementet och beredningens kansli var knutet till samma departement.⁴⁰ Övriga ledamöter i beredningen var statssekreteraren i Statsrådsberedningen, budgetchefen i Finansdepartementet och cheferna för Svenska Kommunförbundet respektive Landstingsförbundet.

---

³⁸ Gunnar Wetterberg, "Axel Oxenstierna Makten och klokskapen".

³⁹ Prop. 1983/84:152; prop. 1986/87:91; prop. 1988/89:1.

⁴⁰ Stat-kommunberedningen (C 1983:02) hade i uppdrag att svara för att frikommunförsöket genomfördes och utvärderades (dir. 1984:28). Beredningen skulle också yttra sig över och bereda frikommunernas framställningar till regeringen.

Försöksverksamheten hade flera syften.⁴¹ Försöket skulle ge de kommuner och landsting som deltog bättre möjligheter att:

- anpassa den kommunala organisationen till lokala förhållanden (slopande av sektoriella nämnds- och förvaltningsorganisationen och friare användning av statsbidragen),
- utnyttja de samlade samhällsresurserna och åstadkomma ökad samordning och effektivitet i den kommunala verksamheten, och
- utveckla formerna för samverkan mellan kommuner och landsting, liksom mellan statliga och kommunala organ.

Förenklat var försöksverksamhetens inriktning att ifrågasätta det invanda och att tänka nytt, både i fråga om organisation och verksamhet. Försöksverksamheten fick dock inte åsidosätta grundläggande krav på likvärdig standard och rättvist fördelad samhällsservice, skydd för medborgarnas liv och hälsa, skydd för särskilt utsatta grupper, rättssäkerhet och samhällsekonomi.⁴²

Den delen av frikommunförsöket som innebar att utsedda kommuner, med avsteg från gällande bestämmelser om nämndorganisation, fick bedriva försöksverksamhet i syfte att anpassa organisationen till lokala förhållanden, har i utvärderingar bedömts vara viktigast.⁴³ Det möjliggjordes genom lagen (1984:382) om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation. Genom 1991 års kommunallag infördes fri nämndorganisation för samtliga kommuner.

Frikommunförsöket gav också möjlighet till dispenser och undantag i övrigt från statliga regler, om dessa ansågs onödigt styrande på den kommunala verksamheten. Försöksverksamheten skulle huvudsakligen avse sådana föreskrifter som åsyftas i 8 kap. 5 § regeringsformen i dess tidigare lydelse, det vill säga kommunalrättsliga föreskrifter om bland annat kommunernas organisation och uppgifter. Deltagande kommuner och landsting fick själva ansöka om dispenser men det var regeringen som, efter beredning av Statkommunberedningen, fattade beslut om dispens.

Regeringen tog emot ca 300 förändringsförslag från deltagande kommuner och landsting och godkände mer än en tredjedel av dessa genom beslut om försöksverksamhet. Regeringen klargjorde i ett fyrtiotal fall att förslagen i dispensansökningar kunde genomföras utan ändringar i statliga regler.

---

⁴¹ Prop. 1983/84:152 s. 7 f. och prop. 1991/92:13 s. 5.

⁴² Prop. 1983/84:152 s. 8 f.

⁴³ Se till exempel prop. 1991/92:13 s. 9.

Vidare fick vissa ansökningar sin lösning helt, i huvudsak eller delvis genom generella åtgärder, till exempel i reformer av plan- och byggregleringen. Sammantaget fick alltså frikommunerna framgång med tre fjärdedelar av sina förändringsförslag.⁴⁴

En anledning till att vissa förslag inte godkändes var att de bedömdes innebära ökade kostnader för staten eller stora förändringar i huvudmannaskap.⁴⁵ Kommunerna inom försöksverksamheten kunde pröva förslag från andra kommuner som hade godkänts. Syftet var att ge en bredare bild av effekterna av regeländringar genom att försöksverksamheten genomfördes i flera olika typer av kommuner.

Försöksverksamheten i den del som avsåg dispenser i övrigt var svårare att generellt bedöma erfarenheterna av. Skiftande omdömen har förekommit i de utvärderingsstudier som gjorts. Enligt regeringen har dock det förändringsklimat som skapats genom frikommunförsöket i hög grad bidragit till reformer inom plan- och bygg-, arbetsmarknads- och skolområdet samt på miljöpolitikens område.⁴⁶

Frikommunutredningen konstaterade sammanfattningsvis i sin utvärdering av Frikommunförsöket att det "representerar en ny reformstrategi med sin nerifrån och uppmodell", samt att det "spelat en inte oväsentlig roll för utveckling och förnyelse av den kommunala verksamheten". Utredningen konstaterade, apropå syftet med försöket, att det "inte alltid uppifrån kommande projekt som ger bäst resultat i fråga om innovationer och förnyelse" samt att modellen "har en hög utvecklings- och spridningspotential".⁴⁷

3.3 Tillitsdelegationen föreslår regeringsnära utvecklingsmiljö

Tillitsdelegationen (Fi 2017:03) har föreslagit ett nytt frikommunförsök för att skapa strukturer att testa nya lösningar på utmaningar med styrningen av offentlig sektor.

Det nya frikommunförsöket förslås genomföras under fem år och innefatta att 10–15 kommuner och landsting. De erbjuds att delta och ges möjlighet att utifrån lokala förutsättningar identifiera behov av undantag från nuvarande regelverk. Syftet är att pröva en mer ändamålsenlig och tillitsbaserad styrning. Genom försöket får de involverade ett större och mer omfattande utrymme att pröva nya lösningar. Det föreslås att deltagande kommuner och landsting ges förtroende att med färre begränsningar utveckla den verksamhet som de ansvarar för.⁴⁸

---

⁴⁴ Se till exempel prop. 1988/89:1 s. 39.

⁴⁵ Prop. 1991/92:13 s. 9 f.

⁴⁶ Prop. 1991/92:13 s. 10 f.

⁴⁷ SOU 1991:68, Sammanfattning I–VIII.

⁴⁸ SOU 2018:47 s. 372–375.

Enligt förslaget ska regeringen ge en statlig utredning i uppdrag att genomföra en förstudie i samarbete med Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt forskare. Det skulle ingå att lämna förslag om frikommunförsökets närmare utformning och genomförande och att ta fram den lagstiftning som krävs för att kunna genomföra ett frikommunförsök.⁴⁹ Bland remissinstanserna som ställt sig positiva till förslaget finns SKR.

För att skapa förutsättningar att testa och pröva nya lösningar genom försök har Tillitsdelegationen även rekommenderat att den politiska ledningen i kommuner och landsting bör ge kommun- och landstingsdirektörer ett uppdrag. Detta uppdrag skulle vara att inrätta lokala mötesplatser där offentliga aktörer, näringsliv, akademi och medborgare tillsammans kan utveckla tjänster inom offentlig sektor, samt identifiera regler och eventuell lagstiftning som utgör hinder för nyskapande, verksamhetsutveckling och innovation.⁵⁰

I sitt senaste betänkande har Tillitsdelegationen föreslagit att regeringen tillsätter en kommitté som under en längre tid får i uppdrag att skapa en arena för att kunna överväga och identifiera eventuella lösningar på komplexa samhällsutmaningar. I betänkandet benämns denna arena Regeringsnära utvecklingsmiljö (RUM).

Genom att lägga detta uppdrag på en kommitté som finansieras via kommittéanslaget, styr regeringen utvecklingsmiljön genom beslut om direktiv och tilläggsdirektiv samt genom att utse ledamöter och ordförande. I utvecklingsmiljön skulle aktörerna få kvalificerad hjälp med att gemensamt lösa ut frågor som "faller mellan stolarna" och där ansvarets hemvist är oklar. Tillitsdelegationen förordar att kommittén bör sortera under Statsrådsberedningen, vilket skulle göra möjligheten till ett sektorsövergripande ansvar större.⁵¹

3.4 Kommunutredningen ser behov av försök

Kommunutredningen (Fi 2017:02) har diskuterat möjligheterna och avser att lämna ett förslag om att skapa förutsättningar för försöksverksamhet på kommunal nivå. I första hand bör i sådan försöksverksamhet ingå strukturförändrade insatser men också mer verksamhetsanknutna försök bör kunna aktualiseras, förutsatt att de har en kapacitetshöjande inriktning. Enligt utredningens interna diskussioner skulle ett förslag om kommunal försöksverksamhet kunna innebära att kommuner ges vidgade möjligheter att under en avgränsad tidsperiod pröva nya lösningar.

---

⁴⁹ I detta ingår att ta fram ett förslag om lag för genomförandet av frikommunförsöket samt förslag om lämplig aktör för att koordinera försöket. I genomförandet ingår även att lämna förslag om processen för beredning och beslut om ansökningar om att delta i frikommunförsöket. Vidare ingår i förstudien att klargöra vilka begränsningarna är för frikommunförsöket.

⁵⁰ SOU 2018:47 s. 365 f.

⁵¹ SOU 2019:43 s. 227–242.

Utgångspunkten är att det är kommunerna som är bäst lämpade att beskriva vad de skulle vilja pröva inom en försöksverksamhet. En strukturförändrad försöksverksamhet skulle kunna vara att utveckla former för en mer strategisk samverkan inom en fast kommunkonstellation, exempelvis genom att samverkande kommuners skapar en gemensam förvaltningsorganisation som stödjer respektive kommuns politiska organisation.

3.5 Inspel till forskningspolitiska proposition om försök

Vinnova

Vinnova föreslår till regeringens forskningsproposition för år 2020 ett initiativ för att finansiera satsningar på proaktiv policyutveckling och regulatoriska sandlådor.⁵² Regeringen bör även skapa förutsättningar i form av försökslagstiftning och ökad försöksverksamhet. Vinnova vill se en satsning på policylab, samordnat med Komet, och som ska verka i samarbete med förslaget i Tillitsdelegationens slutbetänkande om inrättande av en Regeringsnära utvecklingsmiljö (RUM).

Forskningsfinansiärernas gemensamma inspel

I ett gemensamt inspel till forskningspropositionen har Vinnova, Energimyndigheten, Formas, Forte, Rymdstyrelsen och Vetenskapsrådet tillsammans pekat på behovet av undantag från viss nationell reglering, med stöd av kommande förslag från Komet, och vidare vikten av att arbeta med försök. De framför att:

”De samhällsutmaningar vi står inför förutsätter systeminnovation som möjliggör transformativ utveckling av hela samhällsområden, sektorer och näringsgrenar... I innovationssystemet är test- och demonstrationsprojekt och miljöer avgörande för innovationsförmåga. Sådana miljöer har utvecklats väl i Sverige och bör fortsätta att utvecklas vidare... Genomgripande transformeringar av hela system kan inte komma till stånd utan möjligheter till utveckling och test i verkliga geografiska och sociotekniska miljöer. Alla dimensioner och faktorer som är viktiga för systeminnovation behöver kunna utvecklas och testas i ett sammanhang med riktiga kunder och samhällsliga intressenter – exempelvis tekniska lösningar, nya aktörskonstellationer affärsmodeller, värdekedjor, infrastrukturer, regleringar, beteenden, organisering, städers och regioners utvecklingsplanering”.

---

⁵² Vinnova, ”Systeminnovation för en hållbar framtid”, 2019.

4. Insamlade behov av försöksverksamhet i Sverige

Under hösten 2019 riktade Komets sekretariat en förfrågan till ett 150-tal respondenter om att ge exempel på områden där försöksverksamhet med koppling till teknisk utveckling vore till nytta. Syftet var också att få en uppfattning om och under vilka förutsättningar sådana försök har genomförts, eller har efterfrågats men försvårats eller omöjliggjorts på grund av faktiska eller upplevda regulatoriska hinder eller andra liknande omständigheter.

Förfrågan riktades till regioner (21 st.), länsstyrelser (20 st.), kommuner som profilerat sig i innovationssammanhang (12 st. utvalda i samråd med SKR), företag involverade i Vinnova med fleras Strategiska Innovationsprogram (17 st.), inkubatorer och science parks (60), personer från regeringens tidigare samverkansprogram, branschorganisationer (Svenskt näringsliv, Teknikföretagen, Innovationsföretagen, IT- och Telekomföretagen) samt unga företag i urval.

Svarsfrekvensen var cirka 30 procent. Svaren kan inte anses ge någon heltäckande bild av pågående utvecklings- och försöksverksamheter i landet. De respondenter som svarat får dock anses vara engagerade i frågan och har erfarenhet av försöksverksamhet eller har stött på problem och oklarheter.

Svaren ger ett tydligt stöd för försöksverksamhet som en önskvärd innovations- och utvecklingsmetod. Det kan konstateras att det genomförs en rad försök i landet och att det finns eller upplevs finnas regulatoriska hinder på flera områden.

Några återkommande problemområden vid försök som tas upp i svaren, och som även påtalats i Komets undersökning avseende offentlig sektors syn på teknikutvecklingen⁵³, är

- lagring av data via molntjänster,
- bristande kunskap om, och behov av vägledning för tolkning och tillämpning av, dataskyddsförordningen (GDPR), främst för användning och delning av hälsodata som patientuppgifter och data från biobanker, samt
- upphandlingsregler (Lagen om offentlig upphandling LOU).

Dessa områden omhändertas via andra aktörer och insatser, och berörs inte närmare i denna rapport. Ytterligare problemområden som lyfts fram i svaren till kartläggningen rör transporter och 5G kommunikation.

---

⁵³ Komet, "Syn på teknikutveckling inom offentlig sektor", 2019.

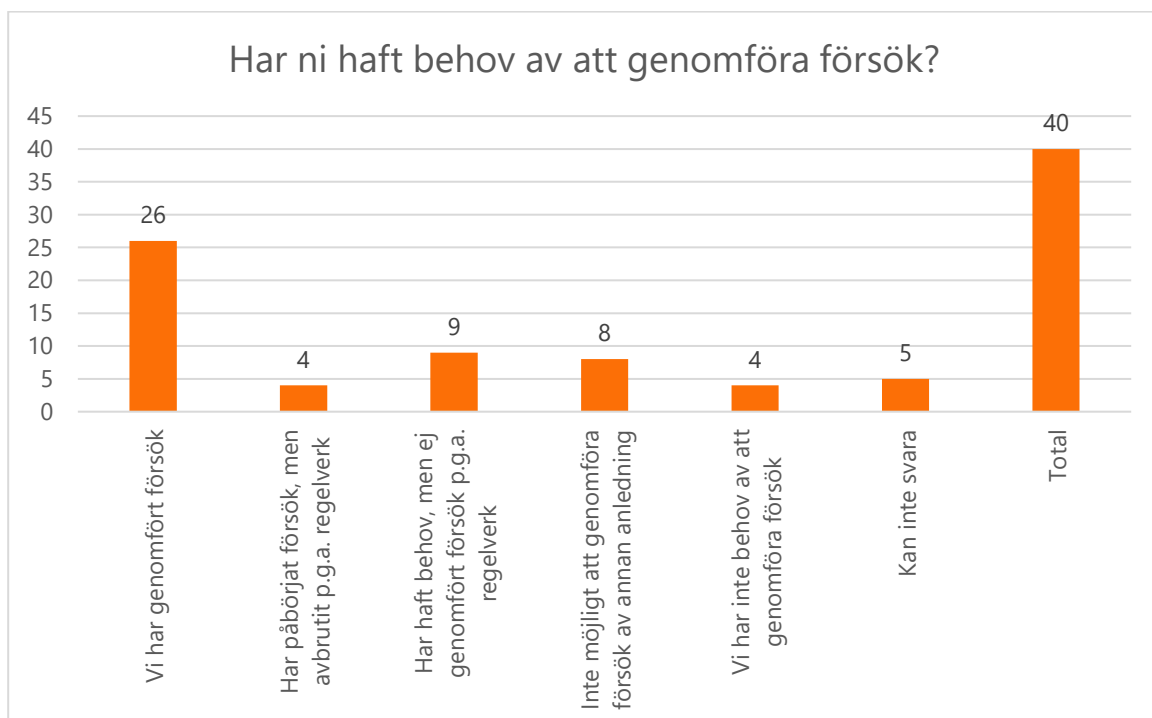
Det kan noteras att det inte finns *ett* hinder eller *en* oklarhet per område. När det gäller regulatoriska hinder eller oklarheter tycks det snarare vara "korskopplingen" av olika teknikområden som är utmanande.

Det framkommer också att det inte alltid är juridiken i sig som är snårig utan hur reglerna är utformade och hur förutsägbara ansökningsprocesserna är. På nya tekniska områden finns inte sällan avsaknad av resurser eller brister i teknikkompetens hos handläggande myndighet. Ibland kan det även saknas en tydligt utpekad och ansvarig myndighet.

4.1 Det finns behov av att genomföra försök

Ett syfte med enkäten var att skapa en bild av behovet att genomföra försök relaterade till användning eller utveckling av nya tekniska lösningar. Försök beskrevs som *"att testa olika lösningar i begränsad skala; försök som kan bidra till nya lärdomar och till en bredare diskussion om teknikutveckling"*.

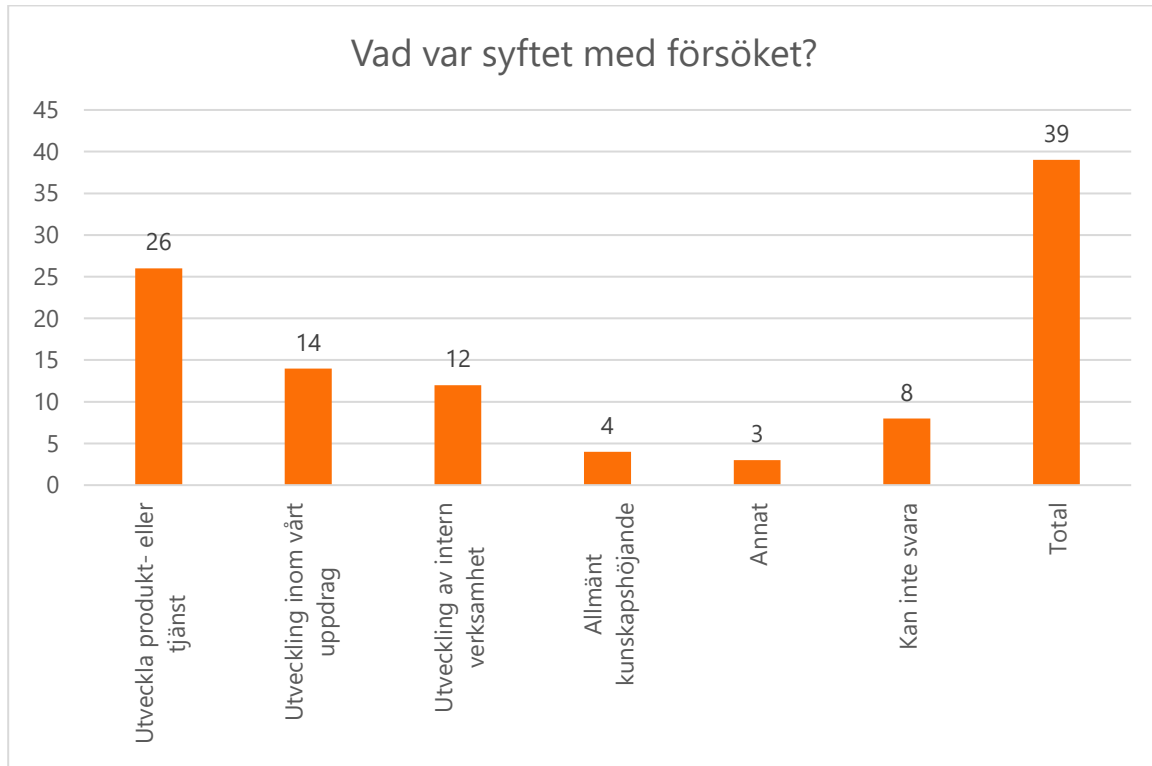
Respondenterna fick välja ett eller flera svarsalternativ. Svaren visar att det finns behov av att arbeta mer med försök. I två tredjedelar av svaren syftar försöken till att utveckla ny produkt eller tjänst, men även utveckling inom egna verksamheten är ett vanligt skäl.

Figur 5 Behov av försök

Under svarsalternativet *"Inte möjligt att genomföra försök av annan anledning"* angavs orsaker som miljötillstånd, tillgång på frekvenser inom telekommunikation eller att aktören

inte äger sina IT-system. I större organisationer som Länsstyrelsen kan det vara så att försök genomförs centralt.

Figur 6 Syftet med försök

4.2 Exempel på genomförda försök

För att strukturera de av respondenterna beskrivna exemplen har fritextsvaren delats in i kategorierna *transport*, *hälsa*, *industri* samt *offentlig styrning/verksamhet*.

Transport

Flera respondenter utvecklar transportlösningar, till exempel självkörande bussar och lastbilar, och utför tester i verklig miljö. Inte sällan krävs specialtillstånd för testerna. Det anses viktigt att förbereda regelverk för att möjliggöra ett kommande införande i samhället. Andra försök handlar om bildelningstjänster och förmånsmobilitet (se fotnot 54).

Hälsa

Inom området hälsa finns exempel på genomförda tester av AI-algoritmer (artificiell intelligens). Ett exempel avsåg identifiering av patientkategorier, exempelvis patienter med implantat inopererat inför magnetröntgen-undersökning. Syftet var att utveckla intern verksamhet och utveckling som sker inom ramen för myndigheters uppdrag i samverkan

med företag och universitet. Samma respondent har utvärderat digital akutjournal och jämfört med nuvarande analoga arbetsätt.

Ett annat exempel på försök avsåg en digital lösning för kontakt med vårdcentralen. Syftet var att tillgängliggöra fler digitala tjänster för medborgarna, minska onödig vård genom bättre omhändertagande direkt och göra det enklare att söka och få rätt vård.

Industri

Flera exempel handlar om försök med nya lösningar inom konstruktion, materialval och tillverkning, exempelvis tillämpningar av nya materialet grafen. Det anges att behov finns av test- och demonstrationsutrustning för verifiering av nya lösningar på både komponentnivå och systemnivå. Ytterligare exempel på försök handlar om funktionalitet och säkerhet av batterier, inklusive destruktiva försök, samt tester av pilotnät inom 5G.

Ett offentligt finansierat initiativ har lett till över 60 kommersiella projekt där stora företag betalar startup-företag för att testa startup-bolagens innovation. Det kan vara allt ifrån mjukvarulösningar inom AI till hårdvara eller nya material.

Fler exempel på försök i offentlig verksamhet

Många exempel på försök som har genomförts av eller inom offentliga aktörer är kopplade till digitalisering av egen verksamhet och dess styrning och organisation, som:

- En digital styrtavla med diagram på utfall i ärendehantering. Försöket fick avbrytas på grund av problem med data, gränssnitt i prototyp och regelverk om datainsamling.
- Enkel mätning av kompletteringar i ärendehantering
- Digital signering
- Ett digitalt verktyg för medarbetares och besökares inrapportering av brister i anordningar såsom raststugor, broar och skyltning i skyddade områden och längs statliga vandringsleder
- Informationsgivning för och utveckling av besök i skärgården med hjälp av virtuell verklighet (Virtual Reality, VR) och förstärkt verklighet (Augmented Reality, AR)
- Arbete i innovationsteam
- Användning av plattform för Robotic Process Automation för automatisering och publicering av öppna data

En region har skapat en testbädd där olika försök genomförs, tekniska och andra former. Regionen testar nya samverkansmodeller till exempel nya avtalsformer. Vidare har försök gjorts med ett interaktivt webbaserat workshop-verktyg. Regionen har också startat ett nationellt innovationsteam med uppgift att fånga upp och utveckla idéer och ny teknik.

4.3 Det finns hinder eller oklarheter i regelverk, strukturer och ansvar

Utöver insamling av exempel på genomförda försök efterfrågades fall då försök *inte* har kunnat utföras eller slutföras samt skälen för detta. Inkomna svar indikerar att försök inte kan påbörjas, eller måste avbrytas, på grund av regelhinder i större utsträckning än av andra icke-regulatoriska orsaker. Det är fler försök som *kan* genomföras än som inte kan.

Om anledningen till att det inte var möjligt att genomföra försök var ett regelhinder, efterfrågades beskrivning av de regler eller oklarheter i regelverk, alternativt avsaknad av regelverk, som förorsakade detta. Regelverk definierades som "*lagar, förordningar, myndighetsföreskrifter, EU-rätt och internationell rätt, riktlinjer, standarder, finansiella styrmedel eller processer*".

Vid sidan av svar som kan kategoriseras under rubrikerna *transport, hälsa, industri* och *offentlig styrning/verksamhet*, omnämndes frekvent dataskyddsregler (GDPR och patientdatalagen) och upphandlingsregler som problemområden. Även juridiska oklarheter för moln-lösningar angavs vara innovationshinder.

Transport

Exempel som lämnats på hämmande faktorer för försök inom transportområdet var bland andra:

- Långa handläggningstider eller oklarheter om handläggningen samt avgifter i tillståndsärenden.
- Svårigheter att beräkna resursåtgången vid kontakter med tillståndsgivande och tillsynsutövande myndigheter.
- Svårigheter att på förhand veta vilka kriterier som måste uppfyllas för att ett försök som rör nya tekniska lösningar ska kunna tillåtas.

Exempel på avbrutna eller icke påbörjade försök som rör mobilitet och förmånsmobilitet⁵⁴, samt exempel på orsaker till att sådana försök inte har bedömts genomförbara:

- Prenumeration på mobilitet avslutades på grund av begränsningar till följd av beslut som rör kollektivtrafiken.
- Avdragsmöjligheter och skattelättnader för bilägare och bilpendlare är mer förmånliga än motsvarande avdrag för resor med cykel, kollektivtrafik eller annat transportmedel. Detta hämmar konkurrensen för de senare alternativen och för tjänster baserade på dessa transportslag.

---

⁵⁴ Förmånsmobilitet har som mål att göra det möjligt för arbetsgivare att ge medarbetare mobilitet som anställningsförmån. Med mobilitet avses möjlighet för människor att transportera sig själva och gods på ett snabbt, effektivt och miljövänligt sätt.

- Möjlighet att dela tjänstebil med kollegor och med andra företag förhindras av hyrbilslagstiftningen. Denna lagstiftning anses inte vara tillräckligt flexibel och det framhölls även skillnader i skatteregler.

Hälsa

Exempel på faktiska eller upplevda regulatoriska hinder mot försöksverksamhet inom Life science-området:

- Dataskyddsregleringen begränsar möjligheten att utveckla nya tekniska lösningar. Exempelvis kräver nya AI-lösningar stora datamängder och helst från olika verksamheter, kliniker, och huvudmän. Det komplexa regelverket bidrar till osäkerhet om hur sjukvården får samverka eller samarbeta med näringslivet. Det efterfrågas en mer pragmatisk och enhetlig syn på hur hälsodata får användas och delas.
- Upphandlingsregler motverkar tester i samverkan med leverantörer eftersom det finns en osäkerhet och rädsla att företaget diskvalificeras i en kommande upphandling.
- Det nya regelverket för medicintekniska produkter (MDR) orsakar tolkningsproblem om ansvar och säkerhet, särskilt i tester i tidig fas av produkter eller tjänster med medicinskt syfte. Reglerna väcker också frågor om var gränsen mellan test och forskning går, och när etikprövning ska göras.

Det framförs att oklarheter i de svenska regelverken har gjort att svar på test-förfrågningar dragit ut på tiden, vilket resulterat i utländska aktörer tilldelas uppdrag i stället för svenska.

Industri

I fritextsvaren angavs krav på miljötillstånd som hinder när det som ska testas inte stämmer överens med befintliga tillståndslag. En respondent ville testa en ny flotationskemikalie, vilket kräver miljötillstånd, som i sin tur är kopplat till generella miljötillstånd för gruv- och förädlingsverksamhet.

En annan respondent angav som exempel att test av autonom gråbergskörning kräver miljötillstånd för deponi, vilket inte kan ges eftersom hela verksamheten är under totalprovning för nytt miljötillstånd.

4.4 Ansökningar om att få genomföra försök förekommer

I syfte att få en uppfattning om förekomsten av kontakter mellan offentliga aktörer och företag med flera, innan önskade försök genomförs, ställdes frågor om förekomsten av formella ansökningar om att få genomföra försök. Det frågades om dessa har innehållit förfrågningar om att beviljas undantag från viss reglering och hur sådana förfrågningar hanterats. Frågorna riktades mot en delmängd av respondenterna, de som var "möjliggörare av försök", och svarsunderlaget är därför begränsat.

Av svaren framgår att förfrågningar om försök har gjorts. I tabell 1 sammanställs exempel på områden där frågor har ställts.

<i>Transport</i>	<i>Hälsa</i>	<i>Industri</i>	<i>Offentlig styrning</i>
Automatiserade fordon	Test av antibakteriellt material för sårbehandling	Positionering och konnektivitet (eng. Connectivity)	Digital tolk för att komplettera fysiska tolk-tjänster och effektivisera
Mobilitetstjänster	Test av sårförband med sensorer	Styrning av industriprocess	App/webbplats för att ta pulsen på hur medarbetarna mår.
Självkörande arbetsredskap		Test av maskinutrustning	Datorsimulering av analysmodell som ser avbrott i viktiga samhällsfunktioner.
		Test och demo-utrustning för fogning och formning av multimaterial.	

Tabell 1 Sammanställning av fritextsvar om förfrågningar om försök

Anledning till varför försök inte beviljades

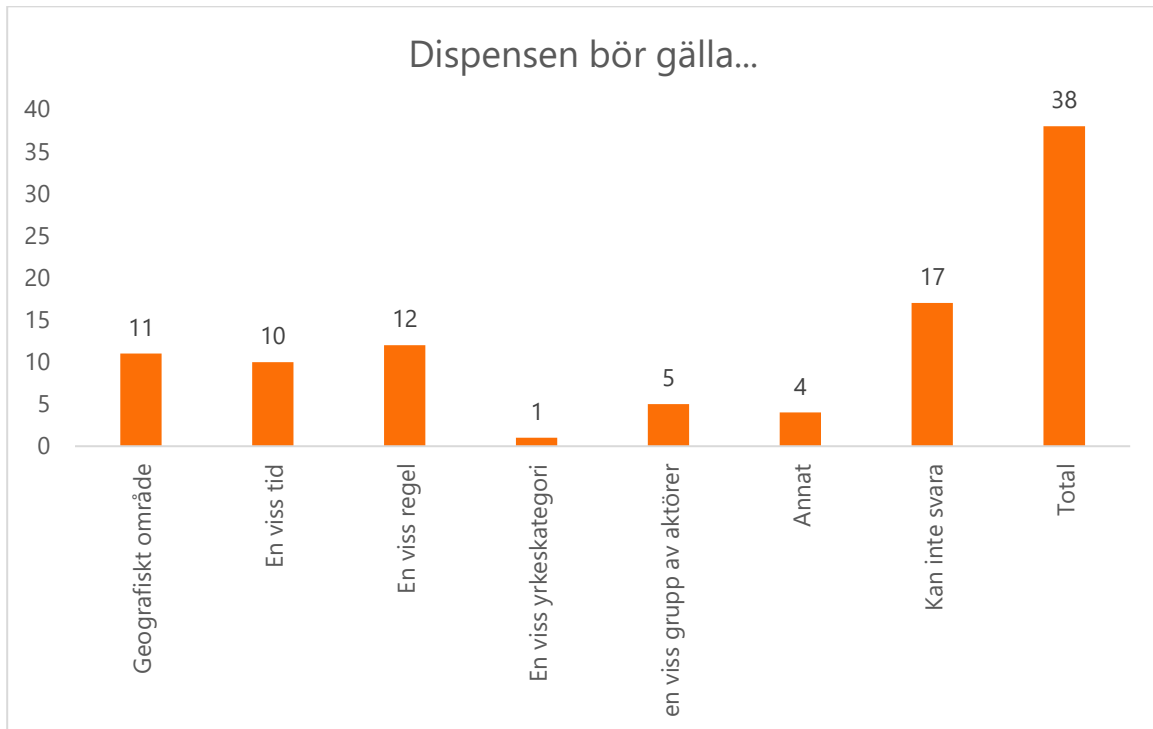
Respondenterna ombads även beskriva skälen till att inte tillåta försök, till exempel vilket regelverk som ansågs vara ett hinder mot förfrågan om att tillåta ett försök.

Exempel på anledningar till att inte bevilja en förfrågan om att genomföra försök:

- Förfrågan ansågs för komplex och därmed alltför resurskrävande samt att sökanden inte hade tillräcklig kunskap om gällande regelverk.
- Sökanden var oförmögen att konkretisera sitt resursbehov.
- Sökanden önskar nyttja molnet-lösningar, alternativt problem med IT-struktur och informationssäkerhet, eftersom servrar inte fysiskt är placerade i Sverige.
- Otydligt ägarskap i organisationen eller att produkten eller bolaget inte ansetts tillräckligt moget.
- Produkten har inte varit CE-märkt.
- Förfrågan har inte motsvarat ett givet behov i någon verksamhet.

4.5 Möjliga avgränsningar för dispenser

I syfte att få en uppfattning om inställningen till ökade möjligheter till dispens från krav och andra förutsättningar i gällande regelverk, ställdes frågor om vilka villkor som i så fall bör gälla vid försök avsedda för att använda eller utveckla nya tekniska lösningar. Flera svarsalternativ var möjliga att välja.

Figur 7. Dispens för vilka villkor som bör gälla

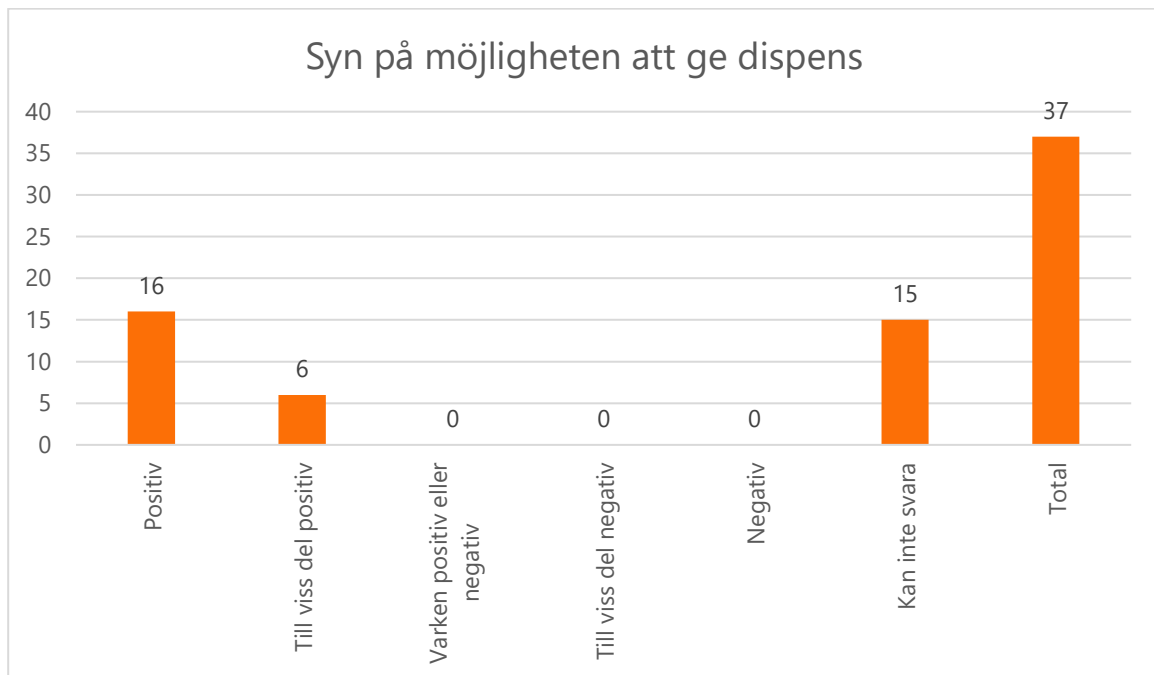
Svaren fördelar sig lika över områdena *geografiskt område*, *tid* och *regel*. Stödet för att bevilja dispens till särskilda *yrkeskategorier* eller *grupper av aktörer* är lägre. Här är dock underlaget tunt och öppnar för tolkningar av vilka yrkeskategorier eller aktörer som avses.

I fritextsvaren för "viss regel" framträder stora behov av att hitta möjliga lösningar för att frigöra data för försök, både från offentlig och privat verksamhet. Det framförs att aktörer idag hellre avstår från att göra försök än att göra en bedömning av om den data som behövs kan vara känslig.

När det gäller svarsalternativet "*annat*" framgår av fritextsvaren att det behövs tydliga kriterier för dispensgivning. Det ska vara fråga om försök som är relevanta, värdeskapande och lärande för att dispenser ska kunna motiveras. Miljöpåverkan är också ett särskilt villkor som måste beaktas.

4.6 Möjlighet att kunna ge och få dispens från regler vore positiv

Slutligen efterfrågades respondentens inställning till möjligheten till dispens från vissa regelkrav i syfte att genomföra försök med koppling till utveckling och användning av nya tekniska lösningar.

Figur 8 Syn på möjligheten till dispens från vissa regelkrav

Av svaren framgår att majoriteten är positiv till en dispensmöjlighet. Av de som svarat uppger sex av tio att de är positiva i någon grad. Fyra av tio uppger att de inte kan svara. Ingen respondent ställer sig negativ till möjligheten att dispens ges från gällande regelverk.

En oro som uttrycks är att olika huvudmän skulle göra olika tolkningar av specifika förfrågningar. Det skulle då uppstå oklarhet varför dispens ges i ett fall hos en huvudman men att samma fråga till annan huvudman inte medför dispens.

Det efterfrågas nationell samordning med kvalitetssäkrade riktlinjer, exempel för möjliga undantag och vad som krävs i form av underlag inför ett dispensbeslut. Samt tydlighet om vem som har rätt att fatta ett sådant beslut.

”Dispenser är positivt, förutsatt att det sker transparent och demokratiskt och inom områden där innovationen är för långsam, och där det finns tydliga och väldefinierade hypoteser om en potentiell utgång av försöket.”

En av respondenterna

Avslutningsvis lyfts återigen frågan om tydlighet och eventuell dispens i tillämpningen av GDPR och patientdatalagen, så att dessa inte hindrar test och införande av nya lösningar.

5. Slutsatser och vägen framåt

5.1 Tydlig behovsbild för försök

Med bakgrund av den internationella utblicken konstaterar Komet att många innovationsländer har påbörjat, eller planerar att påbörja, ett mer offensivt arbete med olika former av försöksverksamheter. Försök ses som ett tryggt och effektivt sätt att dra nytta av den snabba teknikutvecklingen, och en proaktiv metod för att utveckla och anpassa regelverk.

Flera länder analyserar möjligheten att föra in skrivningar om generell försöksverksamhet i lagstiftningen. OECD och Europeiska Kommissionen förordar försöksverksamhet som ett sätt att påskynda arbetet mot ökad social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

Även svenska aktörer inom både offentlig sektor och näringsliv lyfter fram försök som ett eftersträvansvärt arbetssätt för att påskynda upptag av ny teknik och spridning av innovation, samt för att hantera risker förknippade med den snabba teknikutvecklingen.

Sammantaget framstår ett tydligt behov av att förbättra förutsättningarna för försöksverksamhet. Inte enbart i syfte att utveckla nya tekniska lösningar utan även som ett arbetssätt för att utveckla befintliga och kommande regelverk.

5.2 Komets fortsatta arbete

Komet tar fram förslag kring försöksverksamhet

Komet har beslutat att gå vidare och ta fram förslag som ska leda till ökade förutsättningar för försöksverksamhet på kommunal, regional och nationell nivå.

Målet är att förslaget ska kunna möta den behovsbild som Komet har identifierat. Förslaget kommer även att beakta behov av försök som identifierats inom ramen för arbete hos Tillitsdelegationen, Fossilfritt Sverige samt Kommunutredningen.

Komets vidare arbete med försöksrelaterade aktiviteter

Under arbetet med denna rapport har Komet identifierat behov kring försöksverksamhet på flera nivåer och i flera perspektiv. Utöver att utveckla förslag enligt ovan kommer Komet även att arbeta med dialog, samverkan, kunskapshöjning och utvecklingsaktiviteter för att främja försöksverksamhet som möjliggör ett snabbare lärande.

I det fortsatta arbetet inkluderas:

1. Hur offentlig förvaltning kan styras och följas upp i syfte att uppmuntra försöksverksamhet.
2. Metodstöd för och utvärdering av försök.
3. Försök som kontinuerlig arbetsmetod för innovation, samverkan och långsiktig utveckling.
4. Samverkan och dialog mellan regulatoriska myndigheter och verksamhetsutövare.
5. Sprida kunskap och goda exempel för trygg utveckling.

Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet) arbetar för att skapa goda förutsättningar för innovation och konkurrenskraft samtidigt som utvecklingen och spridningen av ny teknik sker tryggt, säkert och med ett långsiktigt samhällsperspektiv.

Läs gärna mer på [kometinfo.se](https://www.kometinfo.se)

e-post: n.komet@regeringskansliet.se